

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Marcela Voláková

Závěť v právních úpravách v ČR

Diplomová práce

Olomouc 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Závěť v právních úpravách v ČR*“
vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Králíkách dne 18.3.2013

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D., za odborné vedení a připomínky. Dále děkuji JUDr. et Mgr. Ondřeji Horákovi, Ph.D., za cenné rady, paním knihovnicím za trpělivost a své rodině za neutuchající podporu po celou dobu studia.

Obsah

Seznam zkratk.....	6
Úvod.....	8
1 Závěť a její náležitosti se zaměřením na jednotlivé formy	12
1.1 Závěť a její náležitosti se zaměřením na jednotlivé formy dle OZ.....	13
1.1.1 Další podmínky testamentární dědické posloupnosti.....	14
1.1.2 Holografní závěť.....	16
1.1.3 Allografní závěť.....	17
1.1.4 Závěť osob, jež nemohou nebo neumí číst či psát.....	18
1.1.5 Závěť ve formě notářského zápisu.....	18
1.2 Závěť a její náležitosti se zaměřením na jednotlivé formy dle NOZ.....	19
1.2.1 Další podmínky testamentární dědické posloupnosti.....	20
1.2.2 Holografní a allografní závěť.....	23
1.2.3 Závěť osob s postižením.....	24
1.2.4 Závěť pořízená veřejnou listinou.....	24
1.3 Shrnutí	25
2 Náhradnictví, svěřenské nástupnictví	28
2.1 Definice náhradnictví a svěřenského nástupnictví	28
2.2 Náhradnictví a svěřenské nástupnictví v OZ	29
2.3 Náhradnictví a svěřenské nástupnictví v NOZ	29
2.3.1 Náhradnictví	30
2.3.2 Svěřenské nástupnictví	31
2.4 Shrnutí	32
3 Úlevy při pořizování závěti	34
3.1 Úlevy v NOZ	34
3.1.1 Závěť pořízená při bezprostředním ohrožení života soukromou listinou..	34
3.1.2 Závěť pořízená při bezprostředním ohrožení života veřejnou listinou	35
3.1.3 Testament pořízený na palubě letadla/lodi	36
3.1.4 Vojenský testament	36
3.2 Shrnutí	37
4 Vedlejší doložky v závěti	38
4.1 definice vedlejších doložek	38
4.1.1 Definice podmínky, doložení času a příkazu	38

4.2 Vedlejší doložky v OZ	39
4.2.1 Podmínky a příkaz	39
4.2.2 Správce dědictví	40
4.3 Vedlejší doložky v NOZ	41
4.3.1 Podmínky	42
4.3.2 Doložení času	43
4.3.3 Příkaz	43
4.3.4 Vykonavatel závěti	44
4.3.5 Správce pozůstalosti	45
4.3.6 Obecná ustanovení týkající se správy pozůstalosti vykonávané správcem pozůstalosti či vykonavatelem závěti	46
4.4 Shrnutí	47
5 Zrušení závěti	49
5.1 Zrušení závěti dle OZ.....	49
5.1.1 Zrušení závěti pořízením platné závěti pozdější	49
5.1.2 Zrušení závěti odvoláním	50
5.1.3 Zrušení závěti zničením listiny	50
5.2 Zrušení závěti dle NOZ.....	51
5.2.1 Pořízení závěti nové	51
5.2.2 Odvolání závěti	52
5.3 Shrnutí	53
Závěr.....	54
Seznam příloh.....	55
Přílohy.....	56
Bibliografie.....	68
Abstrakt.....	75
Abstract.....	76
Seznam klíčových slov (List of keywords).....	77

Seznam zkratk užívaných v diplomové práci

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (novelizované OZO)
BayObLG	Bavorský nejvyšší zemský soud (Německo)
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
BGH	Spolkový soudní dvůr (Německo)
BVerfG	Spolkový ústavní soud (Německo)
CEZ	Centrální evidence závětí
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
DP	dědické právo
Důvodová zpráva	Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku
EHSV	Evropský hospodářský a sociální výbor
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
Gl.U.	Sbírka civilních rozhodnutí Glaser a Unger (Rakousko)
Gl.U.n.f	Nová sbírka civilních rozhodnutí (Rakousko)
hl.	hlavně
KN	Katastr nemovitostí
LZPS	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
min.	minimálně
MO ČR	Ministerstvo obrany České republiky
MS ČR	Ministerstvo spravedlnosti České republiky
MU	Masarykova univerzita
MZV ČR	Ministerstvo zahraničních věcí České republiky
n	a následující
NK ČR	Notářská komora České republiky
NNF	Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), ve znění pozdějších předpisů

NOtŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů
NOZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění
ObchZ	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., všeobecný občanský zákoník, ve znění k 1. 1. 1904
PO	právní osoba
popř.	popřípadě
PÚ	právní úkon
RS	Rozhodnutí nejvyššího soudního dvora v civilních a justičních správních věcech (Německo)
SR	Slovenská republika
st.	století
StOZ	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění k 1. 1. 1951
TČ	trestný čin
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Ú	Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
VN	Vládní návrh: zákon, kterým se vydává občanský zákoník, Praha, 1937.
ZCV	Zákon č 49/1998 Sb., o civilním letectví, ve znění pozdějších předpisů
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v platném znění
ZMPSP	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
ZNP	Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě ve znění pozdějších předpisů
ZVP	Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů
ZZŘ	Návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, Parlamentní tisk 931/0

Úvod

„*Exstructis in altum divitiis potietur heres.*“ - „*Nakupených pokladů se zmocní dědic,*“ proto uchovej za všech okolností duševní rovnováhu a plně užívej života, dokud nepřijde smrt a nezbaví člověka všeho, co nahromadil.¹ Tuto radu dal Horatius ve svém díle *Ódy 2,3,19* svému příteli Delliovi. Horatius tím chtěl jen říci, že má člověk život prožít naplno, protože si z něj stejně na onen svět nic neodnese, přesto je v tomto citátu řečena i hlavní myšlenka dědictví – vše, co si člověk za celý život nastřádá, získá po jeho smrti jeho dědic. Zdálo by se, že je tato myšlenka samozřejmostí, ale není – právo dědit musí být totiž v moderní společnosti zakotveno, umožněno a upraveno zákonem.

ČR zaručuje dědění již v ústavním pořádku, a to v čl. 11 LZPS. Bližší úpravu pak obsahuje běžný zákon, který však prochází společně s vývojem společnosti různými změnami. K velké změně dojde i r. 2014, kdy po dlouhých 50 letech platnosti OZ vejde v účinnost zcela nová právní úprava, NOZ.

Základním pojmem DP je dědická posloupnost - přechod práv a povinností ze zůstavitele na osobu jinou, dědice. Průběh dědické posloupnosti se liší dle právního důvodu dědění neboli *dědického titulu*²- OZ umožňuje dědění na základě zákona a závěti, NOZ pak k těmto titulům nově zavádí dědickou smlouvu.³ Závěť a dědickou smlouvu NOZ navíc řadí pod tzv. *pořízení pro případ smrti*.⁴ Jak v OZ, tak v NOZ mohou všechny tyto tituly působit vedle sebe.

V této diplomové práci se zaměřím na 1 z těchto dědických titulů - *závěť*. Cílem je srovnání současné právní úpravy závěti s úpravou novou – porovnáám zřízení a zrušení závěti, její jednotlivé formy a jejich náležitosti a rozeberu i další možnosti (vedlejší doložky, úlevy při pořízení, náhradnictví, svěřenské nástupnictví), jež bude tento institut „nově“ upravovat. Pomocí této komparace pak odpovím rovněž i na následující výzkumné otázky: *Bylo opravdu nutné zavést „nové“ instituty? Došlo v úpravě závěti k radikálním změnám po všech stránkách? Přináší s sebou nová úprava pouze pozitiva? Je nová úprava dostatečně*

---

¹ Převzato a volně přeloženo: KUŤÁKOVÁ, Eva, MAREK, Václav, ZACHOVÁ, Jana. *Moudrost věků: Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*. 3. vydání. Praha: Svoboda, 1998, s. 184.

² Blíže KORECKÁ, Věra. In FIALA, Josef (ed). *Lexikon - Občanské právo*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 1997, s. 41.

³ Smlouvou povolává zůstavitel 2. smluvní stranu nebo 3. osobu za dědice/odkazovníka a 2. strana to přijímá (§1582).

⁴ NOZ rozlišuje 3 možnosti pořízení – závěť, dědickou smlouvu a dovětek. Dovětek není brán, i když může existovat samostatně, jako zvláštní dědický titul, protože nepovolává dědice. Zůstavitel jím může nařídit odkaz, stanovit podmínku, doložit čas anebo uložit příkaz. Blíže Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6.2.1923, R I 103/23.

srozumitelná? K dosažení tohoto cíle mi pak z oblasti metodologie pomůže zejména metoda srovnávací, deskriptivní a logická (analýza a dedukce).⁵

Srovnání institutu závěti ve znění těchto 2 úprav jsem si zvolila, protože se mi DP velmi líbí a myslím si, že závěť je jedním z „nejdůležitějších“ institutů DP vůbec – každý má podle mě mít možnost rozhodnout o osudu svého majetku. Koncepce OZ ale navazovala na StOZ, který do tehdejšího práva zavedl přednost dědění ze zákona, zůstavitelovu vůli zcela upozadil a mnoho do té doby používaných institutů zrušil.⁶ Toto pojetí je tedy stále co do základu marxistické a o zůstavitele se po jeho smrti vůbec nezajímá, protože jako mrtvý člověk je již bez významu a jeho podmínky, přání a příkazy jsou bez právních následků,⁷ což nesplňuje požadavky demokratického právního státu. Proto vyvstala po revolučních událostech r. 1989 nutnost vytvořit úpravu zcela novou - první snahy o rekodifikaci se objevily již v 90. letech 20. st., bohužel však přišly veškeré pokusy vniveč. Až na přelomu století pověřila vláda ministra spravedlnosti O. Motejla vypracováním věcného záměru rekodifikace soukromého práva, čímž se otevřela „vrátka“ pro vznik NOZ, jehož cílem v oblasti DP je odpoutat se od ideového pojetí OZ a postavit zůstavitelovu vůli znovu do popředí zájmu.

Příprava NOZ trvala více než 10 let. Během této doby byla nejen odborná,⁸ ale i laická veřejnost informována o navrhovaném znění a bylo jí i umožněno, aby k tvorbě přispěla.⁹ Rozvinula se velká diskuze o obsahu, změnách, diskontinuitě úpravy atd., někteří návrh odsuzovali, jiní naopak bránili.¹⁰ Díky tomu vznikalo i poměrně velké množství článků, jež se týkaly úpravy DP, tedy i institutu závěti. Této problematice se dotkla dokonce už i učebnice V. Bednáře *Testamentární dědická posloupnost*. Vždy se však jednalo o „neúplné“ poznatky, protože autoři reagovali na aktuální podobu návrhu znění, ta byla ale ještě mnohokrát změněna. Některé z těchto poznatků ve své práci uvedu i já, problematiku závěti ale ucelím s platným zněním NOZ. K porovnání těchto úprav je však nutné využít nejen znění zákonů a odbornou literaturu, ale i judikaturu – současnou, která OZ podstatně

---

⁵ KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky*. 1. vydání. Praha: EURLEX BOHEMIA s.r.o., 2003, s. 65-89.

⁶ blíže PLANK, Karol. *Dedičské právo*. 1. vydání. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1954, s. 107-145.

⁷ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 98.

⁸ př. ŠEŠINA, Martin. Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2005, roč. 11, č. 4, s. 124-137.

⁹ *Občané a sdružení připomínkovali změny v občanském zákoníku* [online]. denikreferendum.cz, 26.1.2011 [cit. 3.2.2013]. Dostupné na <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/8640-obcane-a-sdruzeni-pripominkovali-zmeny-v-obcanskem-zakoniku>>.

¹⁰ př. FRINTA, Ondřej, TĚGL, Petr. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 14, s. 495-501.

„dotvářela,“ i judikaturu prvorepublikovou, na niž se bude s účinností NOZ moci znovu navázat. Tvůrci NOZ se inspirovali také v mnoha zahraničních civilních kodexech, např. právní úpravou Německa, Švýcarska, Rakouska, ale i Quebecku, Nizozemska atd. - ve své práci poukážu na některé podobnosti úpravy NOZ s úpravou německou (BGB) a rakouskou (ABGB).

V této práci, vzhledem ke stanovenému cíli, nevěnuji pozornost závěti s mezinárodním prvkem, ani úpravě tohoto institutu na komunitární a mezinárodní úrovni, přesto je nutné se o nich alespoň ve stručnosti zmínit.

V ČR lze dědit nejen na základě závěti pořízené na jejím území dle práva vnitrostátního, ale i na základě závěti pořízené v zahraničí dle cizího práva, jedná se o tzv. *závěť s mezinárodním prvkem*. Podrobnosti o platnosti takovéto závěti, její podobě atd. upravuje ZMPSP,¹¹ ovšem jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána,¹² poté by samozřejmě měla přednost zmíněná smlouva.¹³

Úpravou dědictví, potažmo závěti, se na mezinárodní úrovni zabývá řada mezinárodních smluv, např. *Washingtonská úmluva o jednotném právu formy mezinárodní závěti z 26.10.1973* (není v platnosti), *Haagská úmluva o právu použitelném na dědictví z 5.10.1961*, *Haagská úmluva o právu použitelném na trusty*¹⁴ a *jejich uznávání z 1.7.1985* atd., ČR je však smluvní stranou pouze *Haagské úmluvy o mezinárodní správě pozůstalosti z 2.10.1973*.¹⁵ Tato smlouva neobsahuje žádná ustanovení, jež by se nějak dotýkala užití hmotněprávních předpisů, jejím cílem je pouze usnadnit mezinárodní správu dědictví.

Na problematiku úpravy závěti se zaměřila i EU. Jejím cílem je vytvoření tzv. *evropské závěti*, dle které by mohli všichni občané EU pořídit závěť stejně. Tento cíl byl vyjádřen již r. 2005, kdy EK vydala tzv. *Zelenou knihu Dědictví a Závěti*,¹⁶ jež se skládá ze 7 částí.¹⁷ V této knize EK požadovala shrnutí stanovisek všech členských států k aktuálním problémům v rámci dědictví a umožnila diskuzi pro vyplnění mezer v DP. Na ni však svým stanoviskem navázal EHSV,¹⁸ který tento cíl označil za prozatím nerealizovatelný, protože jsou velké rozdíly mezi právními řádami členských států, a uvedl, že současný stav může vést

---

¹¹ i tento zákon bude s účinností NOZ nahrazen ZMPS

¹² čl. 10 Ú

¹³ §2 ZMPSP

¹⁴ institut common law podobný svěřenskému nástupnictví

¹⁵ vyhlášena ve sdělení MZV ČR č. 218/1995 Sb.

¹⁶ text dostupný na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0065:CS:NOT>

¹⁷ blíže SVOBODA, Jiří. *Zelená kniha Dědictví a Závěti. Ad notam*, 2005, roč. 11, č. 3, s. 98 - 102.

¹⁸ Stanovisko EHSV 2005/65 ze dne 26. 10. 2005 k Zelené knize o Dědictví a Závětech, Úř. věst. C 28, s. 1-5.

jen k postupné harmonizaci a přibližování právní úpravy. Jedním z prvních nařízení v této oblasti je pak *Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 650/2012 ze dne 4. 7. 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení*.

Diplomová práce je členěna do 5 kapitol. V úvodu každé kapitoly je vždy ve zkratce shrnut historický vývoj příslušné problematiky se zaměřením na úpravu v době starověkého Říma, kde můžeme sledovat prvopočátky právní úpravy, a poté na OZO, VN a StOZ. OZO a VN jsou důležitými prameny mé práce, protože NOZ se těmito předpisy inspiroval, znění VN dokonce na některých místech převzal.¹⁹ StOZ jsem zařadila, protože na tento právní předpis navázal OZ, hl. co se týče ideologie právní úpravy. Poté již kapitoly pokračují popisem právní úpravy dle OZ a NOZ. Nakonec shrnu zjištěné rozdíly a z toho vyplývající výhody a nevýhody, které s sebou nová úprava dle mého názoru přinese. První kapitola je zaměřena na vysvětlení samotného pojmu závěti, na její náležitosti a jednotlivé formy. Druhá kapitola pojednává o náhradnictví a svěřenském nástupnictví, třetí pak o úlevách při pořízení závěti. Následující kapitola se věnuje vedlejším doložkám v závěti. Poslední kapitola poté pojednává o zrušení závěti a jeho náležitostech.

---

¹⁹ Jistou „perličkou“ je, že stejně jako bylo VN vyčítáno, že neobsahoval úpravu práva rodinného a manželského (NOVÁK, Karel. Neúplný občanský zákoník. *Všehrd*, 1937, roč. 18, č. 8, s. 340-343.), bylo původnímu návrhu NOZ vyčítáno, že vynechal úpravu registrovaného partnerství - př. PROUD - Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu. *Nový občanský zákoník je diskriminující a nesystematický* [online]. proudem.cz, 2011 [cit.3.2.2013]. Dostupné na <<http://www.proudem.cz/en/news/oz.html>>.

1 Závěť a její náležitosti se zaměřením na jednotlivé formy

Závěť neboli *testament* je jednostranný, osobně učiněný, kdykoli odvolatelný nebo změnitelný projev vůle, kterou o svém majetku na případ smrti pořizuje jediná osoba.²⁰ Hlavní složkou je jmenování dědice, *dědická instituce*. Jedná se o významný projev vůle, jenž byl vždy v průběhu svého vývoje spojen s požadavkem jisté, přesně stanovené formy.²¹ Forma závěti je jednou ze 4 základních podmínek pro testamentární dědické nástupnictví, dalšími jsou způsobilost zůstavitele k jejímu sepsání, náležitosti projevu a vůle zůstavitele a testamentární způsobilost dědice.²² Postupně se vytvořily základní formy závěti, podle kterých můžeme závěti dělit na:

1. *obvyklé (řádné)*, které jsou sepsány za obvyklých okolností, a *mimořádné*, u kterých přistupuje jiná okolnost, kvůli níž musí dojít buď k uvolnění (*závěti privilegované*, dochází k úlevám při sepsání, blíže kap. 3), či naopak ke ztížení podmínek pro sepsání závěti (*závěti ztížené* - sepisují osoby, které mají nějaký „handicap“ – př. slepci),
2. *veřejné*, jež jsou učiněné před úředními orgány (př. soud, notář), a *soukromé* učiněné bez této ingerence. Soukromé závěti lze dále dělit na závěti *holografní* (sepsané vlastní rukou testátora) a *allografní* (sepsané jinak než vlastní rukou zůstavitele v součinnosti se svědky),
3. *ústní a písemné*.

Není-li pak příslušná forma dodržena (testátor si ji sám zvolí, či je stanovena zákonem), je závěť absolutně neplatná.²³

Počátky vzniku institutu závěti nejsou dodnes přesně zmapovány, byl však jako jedna z možností naložení s majetkem pro případ smrti ustálen již ve starověkém Římě za doby Zákona 12 desek (navíc už se stanovenou předností testamentární posloupnosti před posloupností zákonnou, intestátní).²⁴ Z této doby pochází nejen rozlišování jednotlivých forem závěti,²⁵ ale i institut *neopomenutelného/nepominutelného dědice*,²⁶ jenž je s institutem závěti úzce spjat, protože jeho vynecháním dojde k relativní neplatnosti²⁷ závěti.

²⁰ MIKEŠ, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník: komentář*. 10. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, s. 853.

²¹ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 275.

²² Tyto podmínky jsou určeny pro OZO, dle mého názoru se však dají aplikovat i na úpravy ostatní. Blíže BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 12. Základními předpoklady dědění (z jakéhokoli titulu) je *smrt zůstavitele, existence dědictví, existence dědice způsobilého nabýt dědictví a jeho projev vůle či právně relevantní chování o přijetí dědictví*. Blíže MUŽIČKA, Ladislav. In ELIÁŠ, Karel (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář*. 1. svazek. 1. vydání. Praha: Linde, 2008, s. 1126-1135.

²³ §40 OZ, §588 NOZ. Projev vůle zůstavitele je učiněn vadně. Závěti chybí některá z náležitostí, jejíž nedostatek sankcionuje právní předpis neplatností - nevznikají z ní tudíž žádné právní následky. Tato neplatnost nastává přímo ze zákona. Blíže HURDÍK, Jan. In FIALA: *Lexikon...*, s. 11.

²⁴ KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské...*, s. 266.

²⁵ Tamtéž, s. 275-280.

OZO rozlišoval všechny výše popsané formy závěti – závěti *mimořádné* i *řádne*, které pak dělil na *soukromé* (písemně, ústní) a *veřejné* (pořízené ústně či písemně před soudem, později i notářem).²⁸ V té době mohli manželé sepsat i společnou závěť.²⁹ VN navázal na OZO, upravoval zcela totožné formy, došlo jen k drobným změnám (př. přibylo doporučení o spojení více listin u závěti sepsané vlastní rukou zůstavitele).³⁰ StOZ upravoval taktéž formy *řádne* i *mimořádné* (pouze *ztížené*) a umožňoval sepsat závěť ve formě *soukromé* i *veřejné* (před soudem i notářem, později pouze před notářem),³¹ ale pouze písemně.³² Navíc došlo k drobným změnám v náležitostech a postupech sepsání závěti (př. u závěti allografní dříve nutní 3 svědkové, v StOZ jen 2).

Velkými změnami prošla otázka osob způsobilých být svědky závěti - OZO obsahoval dlouhý výčet nezpůsobilých osob,³³ v jednotlivých právních úpravách pak postupně docházelo k uvolňování až do dnešní podoby, kdy je okruh nezpůsobilých osob velmi úzký.

1.1 Závěť a její náležitosti se zaměřením na jednotlivé formy dle OZ

OZ upravuje *řádne* i *mimořádné* (jen *ztížené*), *soukromé* i *veřejné* formy závěti. Definici závěti však neobsahuje, §477 jen říká, že v závěti testátor ustanoví dědice, popř. určí jejich podíly nebo věci a práva, která jim mají připadnout. Z tohoto ustanovení lze dovodit, že OZ nezná institut odkazu (viz dále) a dědicem se tedy stává kdokoliv, kdo je v závěti ustanoven, byť i k „bezvýznamné“ věci. OZ nepřipouští formu závěti ústní a také závěti společné. Neplatná ale není závěť několika osob na 1 listině, pokud lze projev vůle každé z nich individualizovat po stránce obsahové a formální.³⁴ Neplatnou by byla *závěť negativní* - taková, v níž by nebyl ustanoven dědic, ale byli by z dědicke posloupnosti vyloučeni někteří zákonní dědicové – OZ tento institut vůbec neumožňuje, i když specifickým druhem takové závěti je listina o vydědění.³⁵

---

²⁶ potomek zůstavitele, jemuž musí, pokud ho z nějakého zákonného důvodu nevydělí, odkázat příslušnou část dědictví - §479OZ, §1642n NOZ

²⁷ OZ obsahuje výčet důvodů relativní neplatnosti v §40a, NOZ uvedenou koncepci opouští - stanoví obecná kritéria (§574n NOZ). Závěť se považuje za platnou, vyvolá zamýšlené právní následky, dokud se oprávněný subjekt neplatnosti nedovolá. U relativní neplatnosti se jedná o méně závažné vady. Blíže FIALA, Josef. In FIALA: *Lexikon...*, s. 11.

²⁸ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské*. 2. vydání. Praha: Všehrd, 1933, s. 22-30.

²⁹ §583

³⁰ §415n

³¹ §6 odst. 2 pís. c zákona č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství, ve znění k 1.1.1955

³² §541

³³ př. dědic/odkazovník, ale i osoba mladší 18 let, nepřičetný, žena, slepý, hluchý, němý atd. (§591)

³⁴ HAVRÁNKOVÁ, Alena. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14.

³⁵ blíže HEJTMÁNKOVÁ, Klára. In SCHELLE, Karel a kol. *Erbrecht in der Tschechischen Republik*. 1. vydání. München: GRIN, 2010, s. 70.

Dříve než přistoupím k výkladu o jednotlivých formách testamentu, je nutné si přiblížit další výše zmíněné podmínky testamentární dědické posloupnosti, protože všechny dohromady tvoří 1 nedílný celek a jedna nemůže existovat bez druhé.

1.1.1 Další podmínky testamentární dědické posloupnosti

1. Způsobilost zůstavitele sepsat závěť

Základní teze říká, že testament může sepsat jakákoli osoba plně způsobilá k PÚ.³⁶ Poté jsou však stanoveny 2 výjimky - věk dané osoby a omezení její způsobilosti k PÚ. Co se týče věku, prošel OZ velkou změnou - původně mohla závěť sepsat pouze osoba zletilá, od r. 1991 ji však může ve formě notářského zápisu sepsat i nezletilec starší 15 let.³⁷ V odborných kruzích je nyní aktuální otázka, zda může nezletilec sepsat závěť o celém svém majetku,³⁸ nebo s ohledem na svou omezenou způsobilost jen o určité části.³⁹ Osobně se kloním spíše k první možnosti – jedná se o speciální ustanovení a zákon nijak zůstavitelovu způsobilost neomezuje. Navíc předchází ukvapeným a nejasným rozhodnutím právě forma zřízení – notář má testátora řádně poučit a poskytnout mu rady. Závěť může sepsat též osoba sice omezená ve způsobilosti, ale v rozsahu, jenž nebrání jejímu zřízení. Závěť tedy nemůže sepsat pouze osoba, která je buď mladší 15 let, nebo omezená ve způsobilosti natolik, že nesmí závěť sepsat, či osoba, která je způsobilosti zbavena zcela.

Způsobilost testátora se posuzuje dle momentu, kdy byla závěť pořízena, následná ztráta způsobilosti k PÚ proto neovlivní její platnost. Její nedostatek v době pořízení se ale nezhojí, i kdyby následně odpadl důvod její neplatnosti.⁴⁰ Pokud by se tedy osoba zcela zbavená způsobilosti, nebo osoba omezená ve způsobilosti natolik, že nemůže sepsat závěť, uzdravila, musela by počkat až na pravomocné rozhodnutí soudu o „znovunabytí“ či alespoň o „rozšíření“ způsobilosti k PÚ, než by mohla sepsat platnou závěť.

2. Testamentární dědická způsobilost

Dědicem může být FO i PO včetně státu, musí však mít právní subjektivitu⁴¹ v době zůstavitelovy smrti. Výjimkou je pouze nasciturus,⁴² nadace zřízená samotnou závětí⁴³

³⁶ vzniká v plném rozsahu zletilostí (§8) - dovršením 18. roku, či uzavřením manželství od 16 let

³⁷ blíže BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 72-73.

³⁸ př. HEJTMÁNKOVÁ, Klára. In SCHELLE: *Erbrecht...*, s. 65.

³⁹ př. BEZOUŠKA, Petr. *Nezletilý a závěť notářským zápisem. Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 4, s. 19-21.

⁴⁰ MIKEŠ, Jiří. In ŠVESTKA: *Občanský zákoník...*, s. 853.

⁴¹ způsobilost k právům a povinnostem - u FO vzniká narozením, ale má ji i nasciturus za podmínky, že se narodí živý (§7), u PO jejím vznikem (§18n)

⁴² plod v těle matky, blíže HURDÍK, Jan. In FIALA: *Lexikon...*, s. 114.

⁴³ §3n NNF

a společnost, která je již založena, ale čeká na zápis do obchodního rejstříku⁴⁴ (analogie k nasciturovi). Jedná se o důvody tzv. *absolutní dědické nezpůsobilosti*, jejich nedostatek totiž nelze odstranit.

V §469 OZ jsou upraveny důvody tzv. *relativní dědické nezpůsobilosti* – nemůže dědit osoba, která se dopustila úmyslného TČ⁴⁵ proti testátorovi, jeho manželu,⁴⁶ dětem či rodičům anebo zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitele. Není podstatné, zda byla daná osoba za daný čin odsouzena, či ne, zda došlo k zahlazení apod., přesto ale dělá toto ustanovení rozdíly mezi osobami trestně neodpovědnými (osoby mladší 15 let a osoby nepřítčetné)⁴⁷ a osobami ostatními – trestně neodpovědné osoby se totiž nemohou dopustit TČ,⁴⁸ čímž na ně toto ustanovení formálně nedopadá. Jejich nezpůsobilost je ale dovozována teleologickým výkladem ustanovení.

Relativnost této nezpůsobilosti spočívá v tom, že důvody nezpůsobilosti mohou být, pokud je to z jejich podstaty možné, odstraněny - testátor může toto chování dané osobě odpustit. OZ neupravuje formu odpuštění, je tedy možný i konkludentní projev vůle (př. chování zůstavitele k dané osobě). V některých situacích je však sporné, zda chtěl testátor skutečně odpustit, či ne.

3. Náležitosti projevu a vůle zůstavitele

Závěť musí být učiněna písemně. Hmotným nosičem nemusí být pouze papír, i když je to nejčastější, ale jakýkoliv předmět schopný zachytit testátorovu vůli (př. sklo). Závěť však musí zůstat čitelná, jinak by byla ze své podstaty nevykonatelná. Může být sepsána v jakémkoli jazyce, ale z obdobných důvodů, které se týkají čitelnosti, by se mělo jednat o jazyk, z něž je možno pořídit překlad.⁴⁹

Další nutností je, aby byla závěť platná jako PÚ – zůstavitelova vůle musí být svobodná⁵⁰ a vážná,⁵¹ její projev pak musí být učiněn určitě⁵² a srozumitelně.⁵³ Závěť

---

⁴⁴ veřejný seznam v elektronické podobě, do kterého se zapisují zákonem stanovené údaje o podnikatelích (§25 ObchZ)

⁴⁵ Protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně. Blíže JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 114-123.

⁴⁶ Přestože OZ upravuje registrované partnerství, do tohoto výčtu partner zahrnut nebyl.

⁴⁷ §25TZ

⁴⁸ Spáchá čin jinak trestný. Blíže JELÍNEK, Jiří. In JELÍNEK: *Trestní...*, s. 123.

⁴⁹ KARHANOVÁ, Martina. Podpis, jeho forma a umístění, aneb podpis jako podstatná náležitost právního úkonu (zejména závěti) ve světle judikatury. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 20, s. 721.

⁵⁰ Úkon provedený pod fyzickým nebo psychickým nátlakem neodpovídá skutečné vůli a nemohou s ním být spojeny žádné právní následky. MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 67.

⁵¹ Za neplatnou bude považována např. závěť sepsaná jako příklad na výuce, protože tím nedošlo k projevení skutečné vůle a úmyslu zůstavitele povolát v ní uvedené osoby za dědice. MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo: (právní poradce pro každého)*. 1. vydání. Praha: Informatorium, 1993, s. 59.

nesmí odporovat zákonu, obcházet jej či se přičít dobrým mravům. Pokud by byť i jedno z toho nesplňovala, byla by absolutně neplatná. Kromě toho musí závěť splňovat i další náležitosti, které jsou stanoveny právě proto, že jde o pořízení pro případ smrti.⁵⁴ Pokud daná listina všechny tyto předepsané náležitosti má, posuzuje se dle svého obsahu - může tedy být nazvána jinak než závěť a v textu není třeba používat platné právní terminologie.⁵⁵

Neplatnost závěti může zapříčinit též omyl, pokud by testátor bez tohoto omylu závěť vůbec nezřídil nebo by závěť měla jiný obsah.⁵⁶

Zákon dále požaduje, aby závěť obsahovala den, měsíc a rok, kdy byla podepsána, a zůstavitelův podpis,⁵⁷ u kterého výslovně neupravuje umístění a podobu. Praxe dovodila, že podpisem se završuje a ukončuje kompletní text závěti, a proto zde v úvahu přichází jen podpis umístěný až za textem samotného testamentu.⁵⁸ Jeho podoba pak byla stanovena judikaturou – musí se jednat o vlastní rukou psané jméno,⁵⁹ postačí ale i pouhé příjmení.⁶⁰ Hlavně tyto 2 výše zmíněné náležitosti jsou OZ značně vytýkány, protože se jedná o velmi formalistický postoj - pokud se dá obojí z projevené vůle dovodit, měla by se testátorova vůle šetřit a závěť by měla zůstat v platnosti.

1.1.2 Holografní závěť

Holografní neboli *vlastnoruční závěť* musí splňovat všechny výše popsané náležitosti a přibude k nim navíc jedna další - musí být celá napsána a podepsána vlastní rukou

---

⁵² Dostatečné určitý projev vůle, př. přesné označení osoby dědice. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.1990, sp. zn. 4 Cz 8/1990

⁵³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 15.2.1985, sp. zn. 4 Cz 116/1984: *Neplatnost závětu z důvodu jeho nezrozumitelnosti resp. neurčitosti možno vyslovit len vtedy, ak nezrozumiteľnosť či neurčitost prejavu bráni zistiť skutočnú vôľu poručiteľa i po náležitom a dôslednom výklade jeho prejavu v zmysle §35 ods. 2 OZ.*

⁵⁴ FIALA, Josef, HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Občanský zákoník: poznámkové vydání s judikaturou a literaturou*. 12. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 426.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 74.

⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2009, sp. zn. 21 Cdo 51/2008: *Za "podpis" zůstavitele nelze považovat text, který neobsahuje označení zůstavitele ani jménem ani příjmením.*

⁵⁸ KARHANOVÁ: *Podpis...*, s. 720.

⁵⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2.4.2007, sp. zn. 17 Co 362/2006: *Vlastnoručním podpisem se rozumí vlastní rukou psané jméno jednající osoby. Tento zákonný předpoklad platnosti není splněn, jestliže zůstavitel použije jiné označení, např. označení „ Tvůj otec“, „ Tvůj syn“, „ Tvůj manžel“ a podobně.*

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 1983, sp. zn. 4 Cz 82/1982: *Podepsal-li zůstavitel závěť alespoň svým příjmením, je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení §476 odst. 2 o. z., pokud o totožnosti podpisu zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.*

zůstavitele⁶¹ bez ohledu na to, zda užije psací nebo tiskací písmo - musí však nést znaky rukopisu.⁶² Problém při dokazování nastane v případě, kdy by testátor sepsal závěť svou „nedominantní“ rukou, nohou apod. Judikatura přesto dovodila, že je-li tento způsob psaní u zůstavitele obvyklý a nese znaky „rukopisu,“ je závěť platná. Nelze ale připustit, aby byla zůstaviteli při sepisování poskytnuta pomoc jakýmkoliv způsobem ovlivňujícím právě charakteristické znaky rukopisu – toto „vedení“ ruky testátora by způsobilo neplatnost závěti.⁶³ Přesto bych se v těchto případech raději klonila k jiným formám závěti, aby se pak předešlo případným sporům.

Podpis nemusí být čitelný, musí ale dostatečně identifikovat pisatele a jak už bylo řečeno výše, musí být umístěn pod textem závěti. Pokud by bylo cokoli napsáno pod podpisem, nebylo by k tomu přihlíženo. Výjimku tvoří pouze datum podepsání závěti, ale jen je-li poblíž podpisu (nejedná se totiž o obsahovou, nýbrž pouze o formální náležitost).⁶⁴

1.1.3 Allografní závěť

Závěť allografní je sepsaná pomocí mechanických prostředků (př. PC) či rukou osoby odlišné od zůstavitele - může se jednat i o osobu, která se stane dle závěti dědicem.⁶⁵ Tento testament musí testátor vlastnoručně podepsat a před 2 svědky,⁶⁶ jež jsou současně přítomni,⁶⁷ výslovně projevít,⁶⁸ že listina obsahuje jeho poslední vůli. Ti pak musí závěť podepsat,⁶⁹ obsah závěti znát nemusí. Z toho plyne, že zůstavitel může závěť sepsat dříve, a pak teprve projevít svou vůli před svědky - zákon ale výslovně neřeší, které datum (zda podpisu testátora, či až projevení jeho vůle a následného podpisu svědků) má závěť

---

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.10.2005, sp. zn. 30 Cdo 1454/2005:... *u holografní závěti musí být všechny náležitosti (celý text) závěti napsány vlastní rukou zůstavitele. V případě, že by datum (den, měsíc a rok), kdy byla závěť podepsána, byl v závěti uveden někým jiným než zůstavitelem, není možné hovořit o tom, že by závěť byla zůstavitelem napsána jeho vlastní rukou.* Těž: Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.11.1998, sp. zn. 21 Cdo 586/98

⁶² blíže JINDŘICH, Miloslav. Závěť a další listiny pro případ smrti. *Právní rádce*, 1996, roč. 4, č. 5, s. 14.

⁶³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.4.2008, sp. zn. 21 Cdo 1744/2007

⁶⁴ BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 76.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.1997, sp. zn. 2 Cdon 1883/1996

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.4.1997, sp. zn. 2 Cdon 988/96: *Svědkiem ... je jen taková osoba, která je touto funkcí předem pověřena a je s tímto pověřením srozuměna; není tedy tímto svědkem při pořizování závěti ten, kdo byl tomuto úkonu jen náhodně přítomen.*

⁶⁷ Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 2.11.2005, sp. zn. 21 Co 372/2005, též: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.5.2004, sp. zn. 30 Cdo 164/2004

⁶⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 6.8.1999, sp. zn. 18 Co 397/1998: *Zůstavitel může tento projev učinit ústně, písemně, případně i jiným jednoznačným, nesporným a pochyby nevzbuzujícím způsobem, z něhož je zřejmé jeho vědomí skutečnosti, že listina obsahuje jeho poslední vůli a že s jejím obsahem souhlasí.*

⁶⁹ Svědci u svého podpisu nemusí uvádět doložku „jako svědek,“ i když by to bylo vhodné i pro jejich vlastní ochranu, když nemusí znát obsah listiny. Blíže MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické...*, s. 105.

obsahovat. V této otázce není totožný ani názor odborníků,⁷⁰ osobně bych se však přikláněla k tvrzení, že je rozhodující datum, od kterého je závěť považována za platnou, tedy od podpisu svědků, a to má také závěť obsahovat. Chybějící datum pak nemůže nahradit ani ověřovací doložka o pravosti podpisu zůstavitele.⁷¹

Svědkiem může být pouze osoba plně způsobilá k PÚ, která není nevidomá, neslyšící a nemá, zná jazyk, ve kterém se projev vůle činí, a jež nemá dle závěti či zákona dědit a osoby jí blízké.⁷²

1.1.4 Závěť osob, jež nemohou nebo neumí číst či psát

Tato forma soukromé závěti má totožné prvky se závětí allografní, jedná se o závěť sepsanou jinak než vlastní rukou osoby zůstavitele, testátor ji však nemůže vlastnoručně podepsat/přečíst si ji, a proto je pořízení ztíženo tím, že jsou nutní 3 svědci.

Závěť je sepsána jednou osobou (*pisatel*), odlišná osoba ji pak musí přečíst (*předčítatel*, může jím být i sám zůstavitel) - tyto osoby mohou být zároveň i svědky. Ať už by jimi byli, nebo ne, musí vždy (stejně jako úřední osoby a tlumočníci) splňovat požadavky kladené na osobu svědka – tyto požadavky jsou stejné jako u závěti allografní.

Po přečtení závěti musí dát testátor výslovně najevo, že se jedná o jeho vůli, svědci poté závěť podepíší. V listině musí být uvedeno, že zůstavitel nemůže číst či psát,⁷³ jméno pisatele a předčitatele a označení způsobu, jakým zůstavitel potvrdil, že listina obsahuje jeho pravou vůli.

Tuto formu závěti může užít též osoba nevidomá⁷⁴ a osoba neslyšící či hluchoslepá, která nemůže číst nebo psát⁷⁵ (listina musí být přetlumočena do znakové řeči a svědci musí tomuto zvolenému komunikačnímu systému rozumět).

1.1.5 Závěť ve formě notářského zápisu

Testátor může závěť učinit ve formě, kterou si sám vybere, pokud mu ji nestanoví zákon. Forma notářského zápisu je univerzální formou (lze užít místo všech výše popsaných

---

⁷⁰ blíže BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 80.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2005, sp. zn. 30 Cdo 1190/2004

⁷² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.3.2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001: *Je-li povolána allografní závěť jako dědic PO, jsou nezpůsobilým svědkem závěti FO, které buď mají oprávnění jednat za tuto PO, nebo jsou jejími členy, společníky nebo zaměstnanci, v případě, že by újmu, kterou by PO povoláním k dědění utrpěla, důvodně pociťovaly jako újmu vlastní. Smyslem vyloučení osob blízkých závěti povolánému dědici z funkce svědka allografní závěti je požadavek, aby byla limitována jeho zainteresovanost na dědění...*

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2006, sp. zn. 21 Cdo 2203/2006: *Jen takový zůstavitel, jemuž zdravotní nebo jiná překážka objektivně znemožňuje číst nebo psát, může platně pořídit závěť ve smyslu ustanovení §476c OZ.*

⁷⁴ §476d odst. 3

⁷⁵ §476d odst. 4

možností), obligatorně ji zákon stanoví u nezletilců starších 15 let, pokud se nestanou zletilými uzavřením sňatku (na sepsání závěti se nepodílí jeho zákonní zástupci a není nutné přivolení soudu),⁷⁶ a v případě, kdy chce zůstavitel zřídit závěti nadaci.

Takto sepsaná závěť se stává veřejnou listinou.⁷⁷ Její náležitosti stanoví NotŘ-pokud by je neobsahovala nebo by nebylo možno rozeznat její formu, účastníky nebo další osoby zúčastněné na úkonu, nejednalo by se o notářský zápis⁷⁸ a takto pořízená závěť by byla neplatná.

Notář závěť dle zůstavitelových pokynů sepíše, vydá mu opis,⁷⁹ oznámí její zřízení v CEZ⁸⁰ a notářský zápis uloží ve své kanceláři. Může jít o kteréhokoli notáře v republice bez ohledu na místo trvalého bydliště zůstavitele.⁸¹ I v tomto případě je někdy nutná přítomnost svědků, kdy tomu tak je, stanoví NotŘ.

1.2 Závěť a její náležitosti se zaměřením na jednotlivé formy dle NOZ

NOZ upravuje formy závěti *řádné* i *mimořádné* (znovuzavádí *privilegované*), *soukromé* i *veřejné*. Stejně jako OZ upravuje pouze závěti *písemné* (výjimku tvoří závěti *privilegované*).

§1494 obsahuje definici závěti – jedná se odvolatelný projev vůle, kterým testátor pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobám alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz. Zde je patrný rozdíl od úpravy OZ – NOZ znovu zavádí institut odkazu.⁸² Dále výslovně uvádí, že zřízení závěti je osobním právem zůstavitele, takže nemůže svěřit povolání dědice někomu jinému⁸³ či ji pořídit s jinou osobou.⁸⁴ Svou vůli musí navíc projevit určitě, nestačí tedy jeho přisvědčení k návrhu.⁸⁵

---

⁷⁶ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické...*, s. 110.

⁷⁷ §134 OSŘ

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 1976, sp. zn. 4 Cz 34/1976

⁷⁹ Listina bez doložky o jejím souhlasu s prvopisem listiny. MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické...*, s. 110.

⁸⁰ Neveřejný seznam v elektronické podobě, který vede, provozuje a spravuje NK ČR v rámci centrálního informačního systému (§35a NOtŘ); oznámení (§70 NOtŘ).

⁸¹ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Nakládání s vlastním majetkem formou závěti. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 6, s. 1.

⁸² Zřizuje se jím pohledávka na vydání určité věci, popř. jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva (§1477). Odkazovník není dědicem a neodpovídá za dluhy zůstavitele.

⁸³ podobně §2064n BGB, blíže FRANK, Rainer. *Erbrecht*. 5. vydání. München: C.H.Beck, 2010, s. 57- 62. BGH však dovedl možnost, aby zůstavitel určil objektivní kritéria a 3. osoba by pak podle nich dědice vybrala: Rozhodnutí BGH IV ZR 152/54. Stejně tak §564 ABGB - i zde je možnost určit dědice 3. osobou: Gl.U. 4793. Blíže WELSER, Rudolf. In RUMMEL, Peter (ed). *Kommentar zum ABGB in zwei Bänden. 1. Band, §§ 1 bis 1174 ABGB*. 3. vydání. Wien: Manzsche Verlags-und Universitätsbuchhandlung, 2000, s. 843-845.

Zůstavitel také může v závěti pouze poukázat na obsah jiné listiny. Ta bude mít stejné právní účinky, pokud bude splňovat náležitosti závěti, jinak ji bude možno použít jen k vysvětlení zůstavitelovy vůle.⁸⁶

§1649 nově připouští *závěť negativní* – zůstavitel může prohlásit, že nepominutelný dědic, jemuž svědčí zákonná dědická posloupnost, nebude dědit.⁸⁷

1.2.1 Další podmínky testamentární dědické posloupnosti

1. způsobilost zůstavitele sepsat závěť

Úprava NOZ plně vychází z OZ, závěť může sepsat svéprávná osoba.⁸⁸ Svěprávnou se osoba stává nabytím zletilosti,⁸⁹ nebo emancipací.⁹⁰ Opět jsou zde však výjimky – věk a omezená svéprávnost. Stejně jako v OZ může nezletilec starší 15 let pořídit závěť ve formě veřejné listiny.⁹¹ Změněna je však možnost sepsat závěť u osob s omezenou svéprávností⁹² – daná osoba může v rámci svého omezení pořizovat závěť jen formou veřejné listiny, pokud je však omezena kvůli chorobné závislosti na alkoholu, drogách a podobných látkách či kvůli hráčské vášni, může v rozsahu omezení sepsat závěť v jakékoli formě, ale jen o ½ pozůstalosti, zbytek připadne dědicům zákonným. Pokud by zákonným dědicem měl být pouze stát, může pořídit závěť o celé pozůstalosti.⁹³

Přibyla tu navíc možnost sepsat závěť v jakékoli formě osobám omezeným natolik, že nemohou závěť pořídit, pokud se uzdravily do té míry, že jsou schopny projevit vlastní

---

⁸⁴ odklon od úpravy BGB i ABGB - BGB připouští společnou závěť mezi manžely a registrovanými partnery (§2265): Rozhodnutí BVerfG NJW 1989. Existence a „vzhled“ společné závěti je odvislá od několika teorií (př. subjektivní/objektivní), navíc je i několik druhů společné závěti (př. vzájemná). Neplatným se tento testament stane rozvodem/ukončením partnerství a návrhem na rozvod/ukončení partnerství. Blíže LITZENBURGER, Wolfgang. In BAMBERGER, Heinz Georg, ROTH, Herbert (eds). *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3, §§ 1297-238*. 1. vydání. München: C.H.Beck, 2003, s. 1872-1910. ABGB připouští společnou závěť mezi manžely, partnery a snoubenci pod podmínkou uzavření sňatku (§1248). Blíže KOZIOL, Helmut, WELSER, Rudolf. *Grundriß des bürgerlichen Rechts. Bd. 2, Sachenrecht, Familienrecht, Erbrecht*. 10. vydání. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1996, s. 341-342.

⁸⁵ inspirace §565 ABGB

⁸⁶ Jedná se o závěť s prvky tzv. *mystického testamentu*. Blíže KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské...*, s. 281. ABGB má stejnou úpravu v §582, BGB tuto úpravu nemá, je to však umožněno na základě judikatury: Rozhodnutí BGH IVa ZR 26/80.

⁸⁷ po vzoru §1938 BGB, blíže MÜLLER-CHRISTMANN, Bernd. In BAMBERGER, ROTH: *Kommentar...*, s. 1327-1328.

⁸⁸ §15 odst. 2, dle OZ způsobilost k PÚ

⁸⁹ dovršením 18 let či 16, pokud dojde k uzavření manželství (§30)

⁹⁰ Přiznání svéprávnosti na základě návrhu nezletilce se souhlasem zákonného zástupce, nebo jeho zákonného zástupce se souhlasem nezletilce. Nezletilec musí mít 16 let a musí osvědčit svou schopnost žít se sám a obstarat si své záležitosti (§37).

⁹¹ Ani zde není výslovně řečeno, v jakém rozsahu může nezletilec pořizovat, proto si myslím, že může sepsat závěť o celém svém majetku. Stejně řešení nabízí i ABGB. Blíže KOZIOL, WELSER: *Grundriß...*, s. 318.

⁹² NOZ nedovoluje osobu zcela zbavit svéprávnosti, lze ji pouze omezit v „nutném“ rozsahu (§57). §3032 NOZ také upravuje, jak bude postupováno v případě osob zbavených/omezených ve způsobilosti k PÚ dle OZ po nabytí účinnosti NOZ.

⁹³ inspirace *marnotratníkem* (§568 OZO)

vůli - nemusí čekat na právní moc rozhodnutí soudu. Je tedy možné, aby dané osoby sepsaly závěť ve „světlem okamžiku.“⁹⁴ Dokázat platnost takovéto závěti bude na tom, kdo prosazuje výjimku z pravidla, že dokud není nespůsobilý uznán v příslušném rozsahu svéprávným, je jím sepsaná závěť neplatná⁹⁵ – pravý opak důkazního břemene v případě, kdy by testátor ve svéprávnosti omezen nebyl a někdo by závěť napadl s tím, že zůstavitel nebyl s to závěť sepsat.⁹⁶ Proto souhlasím s O. Frintou, který říká, že by mělo být samozřejmostí pořízení dostatečného důkazního materiálu o uzdravení.⁹⁷

2. testamentární způsobilost dědice

Stejně jako v OZ můžeme rozlišit *absolutní* a *relativní nezpůsobilost* dědice.

U absolutní nezpůsobilosti je u FO opět upravena možnost dědit již nasciturovi, ale pouze pokud to vyhovuje jeho zájmům.⁹⁸ U PO však došlo k radikální změně - lze povolát i osobu, která má teprve vzniknout, podmínkou ale je, že musí vzniknout do 1 roku od smrti zůstavitele.⁹⁹

Relativní nezpůsobilost dědice je převzata z OZ, došlo však k několika změnám. Nezpůsobilým dědicem se stává osoba, která se dopustí ne jen TČ,¹⁰⁰ ale činu povahy úmyslného TČ, což pokrývá případy protiprávních činů učiněných úmyslně osobami trestně neodpovědnými.¹⁰¹ Navíc došlo k rozšíření osob, vůči kterým se nezpůsobilý dědic dopustil daného činu, na všechny předky a potomky zůstavitele.¹⁰² A i druhý důvod nezpůsobilosti, zavrženíhodné jednání proti projevu vůle testátora, byl rozšířen na „celou“ zůstavitelovu vůli a byl přidán demonstrativní výčet chování, kterým se lze dopustit daného jednání. Oba tyto důvody může testátor opět prominout, ovšem výslovně. Zůstavitel tedy musí dané osobě odpustit konkrétní čin, nepostačí jen věta: „Vše Ti odpouštím.“ Někdo by mohl namítnout, že je to moc tvrdé, že když zůstavitel chce odpustit vše, mělo by být platné i to, ovšem zůstavitel nemusí o „všem,“ co daná osoba provedla, vědět, a kdyby věděl,

---

⁹⁴ blíže BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 129. Podobnou úpravu obsahuje §2229 BGB - závěť může zřídít zletilá osoba, pokud není pro chorobné narušení duševní činnosti, slabomyslnosti či porušení vědomí schopna posoudit význam svého projevu vůle a podle toho jednat. Blíže FRANK: *Erbrecht...*, s. 56-57. Stejně §567 ABGB, RS. 6875. Blíže GSCHNITZER, Franz, FAISTENBERGER, Christoph. *Österreichisches Erbrecht*. 2. vydání. Wien; New York: Springer-Verlag, 1983, s. 34.

⁹⁵ obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 8.3.1927, Rv II 636/26, též §567 ABGB

⁹⁶ obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3.11.1926, Rv II 161/26

⁹⁷ FRINTA, Ondřej. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*, 2008, roč. 147, č. 11, s. 1209.

⁹⁸ §1923 BGB, tato úprava se již dostala tak daleko, že je řešeno i dosud neimplantované embryo v rámci umělého oplodnění. Blíže MÜLLER-CHRISTMANN, Bernd. In BAMBERGER, ROTH: *Kommentar...*, s. 1301-1304. Na tuto úpravu odkazují i rakouští autoři: KOZIOL, WELSER: *Grundriß...*, s. 295.

⁹⁹ Úprava v BGB i ABGB je stejná jako v OZ – PO se musí nacházet alespoň ve stádiu zakládání.

¹⁰⁰ ABGB požaduje pouze spáchání TČ, přičemž může dojít k odpuštění i konkludentně: GL.U.n.f. 3362. Taktéž BGB (§2339).

¹⁰¹ Důvodová zpráva, s. 362.

¹⁰² Bohužel ve výčtu opět chybí výslovné zakotvení osoby registrovaného partnera.

třeba by i neodpustil. Proto podle mě zákon stanoví požadavek výslovného odpuštění konkrétního činu.¹⁰³

3. Náležitosti projevu a vůle zůstavitele

Pro závěť platí obecné požadavky vznášené na úmyslné právní jednání¹⁰⁴ – musí tu být pravá¹⁰⁵ a vážná vůle projevená určitě a srozumitelně. Pokud by chyběla vůle, nebyla by zjevně projevena vážná vůle, a pokud by nešlo pro nesrozumitelnost nebo neurčitost zjistit obsah ani výkladem, byla by takto sepsaná závěť pouze zdánlivým právním jednáním, ke kterému by se nepřihlíželo.¹⁰⁶ Jak již bylo řečeno výše, pokud není sepsána s úlevami, musí být písemně na jakémkoliv nosiči,¹⁰⁷ taktéž musí být čitelná a v jazyku, z kterého lze učinit překlad.

NOZ je založen na plném respektování vůle testátora, proto obsahuje některá zvláštní výkladová pravidla pro interpretaci závěti. Slova použitá v závěti se vykládají podle jejich obvyklého významu, ledaže se prokáže, že si zůstavitel navykl spojovat s určitými výrazy zvláštní, sobě vlastní smysl.¹⁰⁸ Tato tendence se projevuje i ve výslovném zakotvení relativní neplatnosti ustanovení závěti v důsledku podstatného omylu. Nerozhoduje, kdo takový omyl vyvolal, ba ani to, vznikl-li podstatný omyl výhradně z příčin na straně samotného zůstavitele.¹⁰⁹ Platnost závěti sepsané v omylu se tedy posuzuje pouze z hlediska testátora. Musí se jednat o omyl v osobě dědice, podílu či věci, které se zůstávají, nebo v podstatných vlastnostech věci (vlastnosti jsou podstatné, je-li zřejmé, že by zůstavitel v závěti tak neurčil, kdyby se v nich nebyl zmýlil). Pokud by však osoba či věc byla pouze nesprávně popsána, ustanovení by bylo platné. Taktéž je závěť neplatná, zakládá-li se vůle zůstavitele jen na mylné pohnutce (musí však být z povahy věci seznatelná).¹¹⁰

---

¹⁰³ BGB upravuje tzv. *dědickou nedůstojnost* (§2339) – daná osoba může dědit, stane se nedůstojnou k dědění pouze za předpokladu, že po smrti zůstavitele podají oprávněné osoby žalobu na určení jeho nedůstojnosti. Důvody může zůstavitel taktéž prominout. Blíže MÜLLER-CHRISTMANN, Bernd. In BAMBERGER, ROTH: *Kommentar...*, s. 2071-2079.

¹⁰⁴ NOZ se vrací k tradičnímu českému pojmosloví a místo PÚ zavádí institut právního jednání. Důvodová zpráva, s. 136.

¹⁰⁵ Sliby zůstaviteli a jeho přemlouvání ke zřízení závěti ji nečiní napadnutelnou. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5.4.1921, Rv I 6/21

¹⁰⁶ §551n

¹⁰⁷ obdobně i dle BGB: Rozhodnutí BayObLG Rpfleger 1999, či dle ABGB: Gl.U. 274

¹⁰⁸ obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19.6.1935, Rv I 119/34

¹⁰⁹ Důvodová zpráva, s. 381.

¹¹⁰ podobně §2078 BGB – relativní neplatnosti se lze domáhat kvůli omylu v obsahu či výkladu zůstavitelovy vůle, omylu v motivu a protiprávnímu nátlaku. Neplatnost naopak nezpůsobí zjevná chyba v psaní a počtech. Blíže FRANK: *Erbrecht...*, s. 92-96. Velice podobnou úpravu obsahuje i ABGB. Blíže KOZIOL, WELSER: *Grundriß...*, s. 320 - 325.

K platnosti závěti je nutný podpis testátora (vyjma zákonem stanovených výjimek, př. privilegované závěti).¹¹¹ NOZ sice výslovně neuvádí jeho podobu, přesto si myslím, že zcela upustí od formalismu OZ a závěť bude platná i v případě, kdy ji zůstavitel podepíše jen slovy „strýc Otakar,“ bude-li splňovat všechny náležitosti a bude-li z ní možné dovodit, kdo ji sepsal.¹¹² Umístěn by měl být opět až na konci textu.¹¹³

Další změnou je požadavek na uvedení data pořízení závěti, které již není její podstatnou náležitostí.¹¹⁴ Když by z jejího znění nešel dovodit den, měsíc a rok jejího pořízení, byla by závěť neplatná ve 2 případech - kdyby na určení doby jejího pořízení závisely právní účinky dané závěti, nebo by zůstavitel pořídil více závětí, jež by si navzájem odporovaly.¹¹⁵ Z daného ustanovení navíc plyne, že se nemusí jednat o přesné datum, stačí pouze, aby šlo „dovodit“ - může tedy napsat př. „v den mých 18. narozenin.“ Lze tudíž dovodit, že zanechá-li zůstavitel jednu závěť bez data a není pochybnost o její pravosti, bude platná.¹¹⁶ Stejně jako OZ však neřeší umístění data, a proto je možné, aby bylo až za podpisem.¹¹⁷

1.2.2 Holografní a allografní závěť

Holografní i allografní závěť¹¹⁸ s drobnými změnami a doplněními vychází z OZ. U allografní závěti není ani v NOZ řešeno, který den podpisu (zda podpisu zůstavitele či svědků) má být uveden, lze však dovodit z požadavku data *zřízení*, že by se mělo jednat o datum podpisu svědků.¹¹⁹

Větší změny nastaly pouze u osob svědků – musí se účastnit pořizování závěti takovým způsobem, aby byly s to potvrdit, že zůstavitel a pořizovatel jsou jedna a táž osoba.¹²⁰ Závěť poté podepíše¹²¹ a zpravidla připojí doložku poukazující

---

¹¹¹ §561

¹¹² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 1.6.1929, Rv II 572/28. Podobné možnosti podpisu nabízí §2247 BGB (Blíže FRANK: *Erbrecht...*, s. 67-68.) i ABGB: Gl.U.n.f. 1211.

¹¹³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3.2.1933, R I 1142/32

¹¹⁴ podobně §2247 BGB, §578 ABGB

¹¹⁵ podobně i BGB: Rozhodnutí BayObLG BReg I Z 9/88

¹¹⁶ ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2005, roč. 18, č. 3, s. 7.

¹¹⁷ blíže KARHANOVA: *Závěť...*, s. 159.

¹¹⁸ BGB allografní závěti neumožňuje, ABGB ano – rozlišuje ústní a písemnou. U písemné jsou nutní 3 svědci, z toho 2 musí být současně přítomni, když zůstavitel prohlašuje, že se jedná o jeho závěť. U ústní je nutná současná přítomnost všech 3 svědků, aspoň 2 pak dosvědčují obsah závěti (zákon jim doporučuje sepsání). GSCHNITZER, FAISTENBERGER: *Österreichisches...*, s. 40-42.

¹¹⁹ blíže BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 131.

¹²⁰ obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, ze dne 5.1.1927, Rv I 992/26

¹²¹ Pokud se byt i 1 nepodepíše, bude závěť neplatná. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17.5.1922, Rv I 434/22

na jejich vlastnost jako svědků a údaje, podle nichž je lze zjistit.¹²² Výčet nezpůsobilých osob je stejný jako v OZ, i když se to na první pohled nemusí zdát (nejsou zde výslovně uvedeny osoby nevidomé, neslyšící a němé, tyto osoby ale nejsou s to dosvědčit identitu zůstavitele, proto byly vynechány).¹²³ K osobě nezpůsobilé z toho důvodu, že je jí něco zůstaveno, přibyla k osobě dědice a jemu blízkým osobám i osoba odkazovníka a jeho osoby blízké a také zaměstnanci dědice/odkazovníka u PO (analogie k osobám blízkým, dříve dovozováno pouze judikaturou). Tyto „zainteresované“ osoby však svědky být mohou – k platnosti takové závěti se ale vyžaduje, aby příslušné ustanovení sepsal testátor vlastní rukou, nebo aby závěť potvrdili 3 svědci (fakticky by zde tedy byli 2 svědci jiní). Obdobně toto platí i pro pisatele, předčitatele, tlumočníka nebo úřední osobu.

Úplnou novinkou v NOZ je *povinnost mlčenlivosti* o obsahu zůstavitelovy vůle, která dopadá na všechny osoby, jež se pořízení závětí zúčastní. Pokud ji někdo poruší, musí testátorovi odčinit újmu, kterou by mu tím způsobil.¹²⁴ Tuto povinnost ale nemají, je-li zřejmá jiná vůle zůstavitele.

1.2.3 Závěť osob s postižením

V této formě došlo jen k drobné úpravě pojmů – místo komunikačního systému neslyšících a hluchoslepých osob je užit „*zvláštní způsob dorozumívání*.“ Takto sepsanou závěť musí podepsat i zůstavitel. Pokud nemůže psát, učiní namísto podpisu před svědky na listině (rukou nebo jinak) vlastní znamení, ke kterému jeden ze svědků připiše jeho jméno.¹²⁵

1.2.4 Závěť pořízená veřejnou listinou

Poslední možností je závěť ve formě veřejné listiny.¹²⁶ Hlavní formou nadále zůstává notářský zápis,¹²⁷ ale ponechala se možnost sepsání závěti i jiným způsobem – v budoucnu by se mohlo jednat o advokátní zápis.¹²⁸ Pořizuje-li takto závěť osoba nevidomá nebo osoba

---

¹²² Jméno, příjmení, bydliště, datum narození (§3019), původně se tato doložka vyžadovala striktně, jinak byla závěť neplatnou: Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19.11.1924, R I 914/24

¹²³ obdobné požadavky má i ABGB (§591): Gl.U.n.f. 6661. GSCHNITZER, FAISTENBERGER: *Österreichisches...*, s. 38.

¹²⁴ §1550

¹²⁵ §563

¹²⁶ Listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, jež za veřejnou listinu prohlásí zákon; to neplatí, pokud trpí takovými vadami, že se na ni hledí, jako by veřejnou listinou nebyla (§567).

¹²⁷ BGB na rozdíl od NOZ umožňuje 3 formy sepsání notářského zápisu – ústně a na základě otevřeného, či uzavřeného písemnosti, u které prohlásí, že se jedná o jeho vůli (listina musí být notáři pouze doručena, nemusí být ani psaná vlastní rukou). Blíže FRANK: *Erbrecht...*, s. 70-71.

¹²⁸ BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 131.

se smyslovým postižením, která nemůže číst nebo psát, je nutné, aby bylo i zde postupováno jako u závěti osob s postižením.

Nově je zde také zakotveno, že osoba sepisující tuto listinu se musí přesvědčit, zda testátor činí projev vůle s rozvahou, vážně a bez donucení (jedná se o jakousi „pojistku“ u osob s omezenou svéprávností).¹²⁹

V §1493 upravuje NOZ nově možnost zůstavitele sepsat závěť v době, kdy je v péči zařízení, kde se poskytují zdravotnické či sociální služby, nebo kdy jinak přijímá jeho služby, pokud by chtěl za dědice/odkazovníka uvést osobu, jež takové zařízení spravuje, je v něm zaměstnána či v něm jinak působí – platnou by byla pouze závěť sepsaná ve formě notářského zápisu. Pokud by však testátor po ukončení péče takového zařízení či po uplynutí doby, kdy jinak přijímal jeho služby, mohl bez obtíží (př. s ohledem na jeho zdravotní stav) pořídit závěť ve formě veřejné listiny, byla by platná i závěť sepsaná v jakékoli jiné formě. Tímto ustanovením chrání NOZ zůstavitele před ukvapeným jednáním, či dokonce nátlakem ze strany této osoby.

1.3 Shrnutí

NOZ vychází v úpravě forem závěti z OZ, přesto došlo k řadě důležitých změn, které jsou dle mého názoru ve prospěch zůstavitele, jeho vůle i dědiců. Velkým krokem vpřed je již samotné zakotvení odkazu, díky kterému může být zůstaveno knihovnám, VŠ apod. bez toho, aby se odkazovník stal dědicem a odpovídal za zůstavitelovy dluhy.¹³⁰

Došlo k umožnění pořízení závěti osobám omezeným ve svéprávnosti natolik, že nemohou závěť sepsat, v případě, že dojde k jejich uzdravení, i kdyby jen k uzdravení přechodnému. Zákon tak vychází plně vstříc zůstavitelům – každý by měl, pokud je toho schopen, mít právo pořídit o svém majetku tak, jak bude chtít, a neměla by mu v tom bránit žádná nesmyslná překážka v podobě pravomocného soudního rozhodnutí o uznání osoby svéprávnou. Toto rozhodnutí by nebylo tak nepřekonatelnou překážkou v případě uzdravení konečného, pokud by však došlo ke zlepšení jen krátkodobému, mělo by „fatální“ důsledky. Dříve, než by se soud začal danou otázkou zabývat, by mohlo být pozdě. Takto bude testátorovi stačit, když si pořídí zdravotní potvrzení o zlepšení svého stavu jako důkaz, a závěť může sepsat s vědomím, že bude uznána platnou. V této úpravě bohužel nechápu smysl jistého „zvýhodnění“ osob s omezenou svéprávností kvůli požívání alkoholu a podobných návykových látek – tyto osoby nemusí pořizovat závěť v rámci svého omezení

¹²⁹ blíže Důvodová zpráva, s. 382.

¹³⁰ blíže TELEČEK, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 19, s. 681.

veřejnou listinou jako osoby s omezenou svéprávností z jiného důvodu, ale jakýmkoli způsobem, i když jen o ½ pozůstalosti. Když dojde k omezení svéprávnosti, měly by na tom být tyto osoby z lékařského hlediska stejně, tedy laicky řečeno nezpůsobilé o sobě v jistých věcech rozhodovat. Přesto zákon poskytuje osobám, jež si za omezení ve svéprávnosti mohou někdy i samy, výhody, aniž by to bylo nějak zdůvodněno.

Dále došlo k rozšíření pasivní dědické způsobilosti i na dosud „nevzniklé“ PO, což by podle mě mohlo velmi usnadnit jejich zakládání či jejich pozdější postavení na trhu.

Rozšířily se též důvody relativní nezpůsobilosti dědice – zavrženíhodné jednání na „celou“ vůli zůstavitele a výčet osob, vůči kterým se může dědic dopustit činu povahy úmyslného TČ na všechny předky a potomky. Ve výčtu chybí výslovné zakotvení osoby registrovaného partnera, tento nedostatek je ale částečně zhojen §3020, který stanoví, že vše o manželství a o právech a povinnostech manželů platí obdobně pro registrované partnerství a práva a povinnosti partnerů.¹³¹ Přesto si myslím, že by měl být registrovaný partner do tohoto výčtu výslovně zařazen, aby laická veřejnost, která se nebude v úpravě NOZ plně orientovat, neměla pochybnosti. Navíc užitím formulace „čin povahy úmyslného TČ“ došlo i k výslovnému zakotvení „odpovědnosti“ nezletilců a osob nesvéprávných.

Další zlepšení vůči OZ spatřuji ve výslovném zakotvení osobního pořízení, negativní závěti, výkladových pravidel, důsledků podstatného omylu při pořizování závěti, uvolnění v podobě umístění a znění data a podpisu, zakotvení doložky označující osobu svědka a hl. mlčenlivosti osob zúčastněných na pořízení závěti.

NOZ je založen na zásadě respektování vůle zůstavitele a snaží se o odstranění nadbytečného formalismu. Přesto se mi formy závěti, které NOZ připouští, zdají být poněkud ustrnulé. Jistě není chybou, že se zákoník inspiroval úpravou v OZO, VN a vycházel i z OZ, ba naopak (obzvláště u OZO se jednalo o zákoník na velmi dobré úrovni). Přesto během těch let došlo k velkému technickému pokroku a hl. změnám ve společnosti. Lidé si velmi rychle zvykli na různé technické vymoženosti (PC, internet, sociální sítě atd.) a klasické techniky se jim jeví jako zastaralé. Dnešní lidé již píšou vlastní rukou velmi málo, protože elektronickou formou je to rychlejší a čitelnější – tomuto trendu se bohužel postupně přizpůsobuje celá společnost (zavedení nového „psacího“ písma Comenia Script do škol, ale i elektronizace justice, vedení veřejných rejstříků v elektronické podobě, konverze dokumentů atd.). Tak proč by měla být zrovna tato oblast stranou, obzvláště když na jiných místech NOZ moderní technologie plně respektuje?¹³²

¹³¹ „Souhrnná“ úprava registrovaného partnerství v jediném paragrafu je inspirována úpravou ABGB (§537a).

¹³² TELEČ: *O vládním návrhu...*, s. 681.

Myslím si, že měl jít NOZ v této části „více do hloubky“ a měl vedle těchto „tradičních“ forem povolit i formy zcela nové - jistě, závěť je jeden z nejdůležitějších úkonů vůbec a měl by splňovat určitá kritéria a obsahovat předepsané náležitosti, ale právě proto je podle mě tento institut velmi „přizpůsobivý“ a snadno se dá změnit.

V dnešní době by podle mého názoru mohla být samozřejmostí závěť natočená na video nebo závěť sepsaná elektronicky s elektronickým podpisem apod. Aby se pak předešlo zneužití či nátlaku při pořizování, mohl by při něm být přítomen notář, jenž by o průběhu a obsahu sepsal zápis. Pořízený materiál by uložil v elektronickém úložišti a samotný nosič by pak mohl uložit ve své kanceláři – svým způsobem by byla tato forma „modernější“ závětí učiněnou formou veřejné listiny. Praxe by potom jistě sama časem ukázala, co se jeví být vhodné jako další opatření či další možnosti formy závěti.

2 Náhradnictví, svěřenské nástupnictví

Instituty náhradnictví a svěřenského nástupnictví byly poprvé popsány již v době římského práva, jedná se o tzv. *dědickou substituci*.¹³³ Tyto instituty byly s drobnými úpravami zakotveny po celou dobu vývoje DP, upravoval je OZO,¹³⁴ VN,¹³⁵ a dokonce i StOZ, i když ten již upravoval jen náhradnictví.¹³⁶ Zlom nastal až účinností OZ, který ani jeden z nich neupravuje, NOZ se k nim opět navrácí.¹³⁷

2.1 Definice náhradnictví a svěřenského nástupnictví

Oba tyto instituty může zůstavitel užít pro ustanovení dědiců, rozdíl spočívá pouze v jejich „účincích.“ Může tím do jisté míry předurčit také osud dědictví pro dobu, až jeho první nabyvatel zemře, nebo až mu nastane povinnost odevzdat jej osobě jiné.¹³⁸

Náhradnictví (vulgární substituce) je nahodilou složkou PÚ/úmyslného právního jednání (bližší výklad kap. 4), díky které může zůstavitel upravit dědickou posloupnost pro případ, že by se dědic, ustanovený jako první, dědicem nestal – zemřel by před testátorem, stal by se nezpůsobilým dědictví nabýt či by dědictví odmítl.¹³⁹ Náhradnictví je dle své povahy odkládací podmínkou,¹⁴⁰ díky níž může zůstavitel předejít řešení nastalé situace (nakládání s uvolněným podílem) dle zákonné úpravy.

Svěřenské nástupnictví (fideikomisární substituce) spočívá v tom, že zůstavitel ustanoví v závěti dědice (*přední dědic*) a zároveň v ní ustanoví, že za určité podmínky (*casus substitutionis*)¹⁴¹ dědictví nabyté tímto dědicem připadne dědici dalšímu (*nástupník, následný dědic*).¹⁴² Přičemž danou podmínkou může být úmrtí dědice, nebo něco jiného.¹⁴³ Dle své

¹³³ Římské právo rozeznávalo 3 druhy dědické substituce: *substituci obecnou, substituci pupilární a quasipupilární*. Blíže KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské...*, s. 283- 284.

¹³⁴ §604n

¹³⁵ §452n

¹³⁶ §539

¹³⁷ OZO používal názvy *obecné* a *svěřenské náhradnictví*, NOZ pro lepší pochopení podstaty daného institutu nazývá svěřenské náhradnictví *svěřenským nástupnictvím* (daná osoba totiž nenahrazuje původního dědice, je pouze jeho nástupcem v době, kdy jsou splněny všechny závěti požadované podmínky pro nabytí dědictví, je tedy také dědicem, i když později, a platí pro něj veškerá ustanovení o dědicích). Blíže FRINTA: *Závět'...*, s. 1211- 1212.

¹³⁸ SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. Karlín: Vesmír. 1921, s. 47.

¹³⁹ blíže Důvodová zpráva, s. 374.

¹⁴⁰ blíže KRČMÁŘ: *Právo...*, s. 47.

¹⁴¹ Ke splnění podmínky či k jejímu zániku musí dojít, nestačí pouhá pravděpodobnost. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6.12.1921, R II 275/21

¹⁴² definici obsahuje též Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 12.1936, R I 1321/36 či Gl.U.15.341

¹⁴³ MIKEŠ, Jiří. O fideikomisární substituci (Výklad problematiky). *Ad notam*, 2005, roč. 18, č. 3, s. 92.

povahy je svěřenské nástupnictví buď podmínkou odkládací,¹⁴⁴ či počínající lhůtou - za účinnosti OZO se upřednostňovala druhá možnost.¹⁴⁵

2.2 Náhradnictví a svěřenské nástupnictví v OZ

OZ náhradnictví ani svěřenské nástupnictví výslovně neupravuje, oba tyto instituty jsou podřazeny pod úpravu podmínek, kdy §478 stanovuje, že jakákoliv podmínka připojená k závěti nemá právní následky. Toto ustanovení bylo velmi rigidní a postupně z něj byly pomocí judikatury stanovovány některé výjimky (viz kap. 4), mezi nimi i náhradnictví. Z praxe jasně vyplývala nutnost náhradnictví umožnit, proto soudy vyložily §478 v souladu s tímto požadavkem. Tento výklad ale vychází z úmyslně chybného závěru, nic takového totiž z textu zákona nevyplývá - jde pouze o účelovou argumentaci, která by již dnes neměla být vůbec akceptována, a to s ohledem na vývoj v oblasti DP.¹⁴⁶ Svěřenské nástupnictví do výjimek zahrnuto nebylo, protože to by dědice příliš omezovalo ve volné dispozici s jeho majetkem.¹⁴⁷

V případě, že by zůstavitel této možnosti nevyužil a povolaný dědic by dědictví nenabyl, připadl by uvolněný podíl dědicům dle zákonné posloupnosti (OZ totiž neumožňuje ani tzv. *akrescenci/přirůstání* uvolněného podílu ostatním dědicům uvedeným v závěti).¹⁴⁸

Zůstavitel tedy může i dle platné a účinné úpravy stanovit náhradníka/y povolanému dědici a nejen jemu – může povolat i náhradníka náhradníkovi, přičemž není nikde stanoveno omezení počtu. Ale vzhledem k tomu, že dnes chybí právní úprava tohoto institutu, chybí i výkladová pravidla pro sporné situace a jejich řešení nemusí respektovat skutečnou vůli zůstavitele.¹⁴⁹

2.3 Náhradnictví a svěřenské nástupnictví v NOZ

NOZ dovoluje zůstaviteli ustanovit ve své závěti jak náhradníka, tak svěřenského nástupce. Tato úprava vychází z OZO, přesto jsou i zde patrné drobné změny, které souvisí hl. se změnou poměrů ve společnosti.

---

¹⁴⁴ Gl.U. 11.552

¹⁴⁵ blíže KRČMÁŘ: *Právo...*, s. 49.

¹⁴⁶ BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 87.

¹⁴⁷ Sborník směrnic, usnesení, rozborů a zhodnocení soudní praxe pléna a prezídia Nejvyššího soudu 1965-1967, Praha: Nejvyšší soud ČSSR, 1974, s. 552.

¹⁴⁸ §461 odst. 2., blíže k problematice akrescence: KOVÁŘ, Ondřej. In FIALA, Josef, KINDL, Milan (eds). *Občanský zákoník. Komentář. 1.díl.* 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 801.

¹⁴⁹ BEDNÁŘ, Václav. Dědická substituce. In KNOLL, Vilém. KARHANOVÁ, Martina (eds). *Naděje právní vědy. Býkov 2007.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 222.

2.3.1 Náhradnictví

Náhradnictví je v NOZ upraveno v §1507n.¹⁵⁰ Zůstavitel může stejně jako v OZ ustanovit náhradníka povolánému dědici, přičemž jich může povolat dokonce několik – v tomto případě pak dědí osoba, která je ve výčtu nejbližší osobě, jež dědictví nenabyla. Uvedené ustanovení si lze představit jako „řetězovou reakci“ – vždy, když „odpadne“ 1. článek, nastoupí na jeho místo článek, který je hned za ním a je mu nejbližší. Jako náhradníci mohou být povoláni i spoludědicové, přičemž §1510 obsahuje výkladové pravidlo pro následný postup – má se za to, že je zůstavitel chtěl podělit ve stejném poměru jako dědice. V případě, že by ale vedle nich povolal ještě i jinou osobu, případně uvolněný podíl všem rovným dílem.

Pokud by zůstavitel nevyužil možnosti náhradníka ustanovit, zákon výslovně stanoví, co se děje s uvolněným podílem – jestliže by zůstavitel stanovil dědicům určité podíly, nastoupili by do daného podílu dědici dle zákonné posloupnosti.¹⁵¹ Pokud by ale zůstavitel povolal dědice bez určení jejich podílů, dojde k *akrescenci* uvolněného podílu k podílům ostatních závětních dědiců. V případě, že by zůstavitel povolal některé dědice k podílu a ostatní bez tohoto určení, přiroste uvolněný podíl závětním dědicům bez určení podílů.

Náhradnictví může být zřízeno jak pro případ, kdy povoláná osoba dědictví odmítne, tak kdy by dědit z nějakého důvodu nemohla (př. zemře). §1508 NOZ upravuje vykládací pravidlo, jež stanoví, že pokud zůstavitel zřídí náhradnictví pouze pro 1 z těchto 2 důvodů, bude se mít za to, že bylo zřízeno pro důvody oba. Toto ustanovení však není dle gramatického výkladu v souladu s důvodovou zprávou¹⁵² - ta uvádí, že má být toto vykládací pravidlo užito pouze pro pochybné případy, kdy není jasný zužovací úmysl zůstavitele. Při gramatickém výkladu ustanovení paragrafu však lze dojít k mylnému závěru, že se toto pravidlo uplatní vždy, bez ohledu na vůli zůstavitele.¹⁵³ NOZ však plně vychází ze zásady tuto vůli respektovat, a proto by mělo podle mě být toto ustanovení zpřesněno - laik nemusí znát přesný výklad dle důvodové zprávy a může se pak bát, že jeho „přání“ nebude respektováno.

Zůstavitel bude moci svého dědice omezit, např. vedlejšími doložkami v závěti (viz kap. 4). Tato omezení budou automaticky postihovat i jeho náhradníka. Výjimkou bude

---

¹⁵⁰ podobně §2096n BGB a §604 ABGB

¹⁵¹ Předpokládá se, že jednotlivcům zůstavitel více poskytnouti nechtěl. SVOBODA: *Dědické...*, s. 47.

¹⁵² Důvodová zpráva, s. 374.

¹⁵³ blíže FRINTA: *Závěť...*, s. 1209. Autor v tomto článku navrhuje toto znění §1508: „*Je-li zůstavitelovo nařízení náhradnictví do té míry neurčité, že nelze zjistit, zda je náhradník povolán jen pro případ, že by povoláná osoba dědit nechtěla, nebo jen pro případ, že by dědit nemohla, má se za to, že náhradnictví bylo zřízeno pro oba tyto případy.*“

pouze to, když tak zůstavitel výslovně stanoví, nebo bude-li to plynout z povahy věci (př. osobní charakter povinnosti). V NOZ ale chybí výslovná zmínka o tom, že by zůstavitel mohl omezit pouze náhradníka, aniž by omezil povoláného dědice, to se ale jistě bude dle mého názoru dovozovat z možnosti omezit dědice jako takové (logickým výkladem).

2.3.2 Svěřenské nástupnictví¹⁵⁴

Předmětem svěřenského nástupnictví (dále nástupnictví/nástupce) může být pouze celá pozůstalost, nebo její poměrný díl.¹⁵⁵ Zůstavitel musí stanovit nástupnictví přesně, nepostačí, když vyjádří tuto možnost jako přání,¹⁵⁶ nestačí ani, když uvede, že sice zakládá nástupnictví, ale nestanoví konkrétní osoby s odkazem, že je má stanovit někdo jiný.¹⁵⁷

Povolání za nástupce se považuje i za povolání za náhradníka,¹⁵⁸ proto NOZ stanoví právní domněnku, že není-li možné určit, zda zůstavitel danou osobu povolal jako náhradníka či nástupce, považuje se jeho nařízení za povolání náhradníka.¹⁵⁹ Další právní domněnku upravuje §1513 – v případě, že by zůstavitel výslovně nepovolal určitou osobu za nástupce, ale určil by svému dědici dědice, zakázal mu o „zdeděném“ jmění pořizovat, povolal ho s podmínkou nebo na určitou dobu či by za svého dědice povolal osobu, která v době smrti zůstavitele ještě není, považovalo by se toto ustanovení za nástupnictví.

Pokud zůstavitel povolá za nástupce své současníky, jejich řada není nijak omezena, pokud však povolá osoby, které ještě neexistují, nástupnictví zanikne, jakmile jmění nabude jedna z nich.¹⁶⁰ Nástupnictví však zanikne vždy nejpozději uplynutím 100 let od zůstavitelovy smrti bez ohledu na dobu stanovenou zůstavitelem (vyjma toho, když má nástupce nabýt dědictví při smrti dědice žijícího v době smrti zůstavitele) a také v případě, že již nebude žádný nástupce či nenastane případ, pro který bylo nástupnictví zřízeno. V případě, že zůstavitel ustanoví nástupce svému dítěti/jinému potomkovi v době, kdy neměl

---

¹⁵⁴ BGB upravuje *předního a následného dědice* (§2100n) - následný dědic může požadovat informace i soupis dědictví. V určitých případech je k nakládání s majetkem nutný jeho souhlas, jsou ale např. jiné lhůty a je speciální úprava pro nakládání s pozemky, právy k nim a s loděmi. Všechny odporující dispozice by se staly v okamžiku nástupnictví neplatnými (§2113). Blíže LITZENBURGER, Wolfgang. In BAMBERGER, ROTH: *Kommentar...*, s. 1569-1636.

¹⁵⁵ obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6.11.1923, R I 933/23

¹⁵⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.11.1932, Rv I 1461/31, stejně Gl.U. 12.113

¹⁵⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 20.12. 1937, R I 954/37

¹⁵⁸ obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17.3.1928, Rv I 1150/27 i §608 ABGB a §2102BGB

¹⁵⁹ stejná domněnka platí i dle ABGB: Gl.U. 154

¹⁶⁰ OZO i ABGB omezuje možnost ustanovení – pro nemovitosti může zůstavitel určit pouze 1 stupeň, pro věci movité 2 (§612). Blíže viz: SVOBODA: *Dědické...*, s. 51. Toto ustanovení slouží k zabránění vzniku tzv. *rodinných fideikomisů*. Tento institut sloužil hl. šlechticům pro zachování rodového majetku v rodině – zůstavitel prohlásil své jmění pro všechny budoucí potomky za nezczitelný statek rodiny. HEJTMÁNKOVÁ, Klára. In SCHELLE: *Erbrecht...*, s. 80.

dítě/potomka, nástupnictví zanikne, pokud dítě/potomek zanechá své dítě/potomka, ovšem za předpokladu, že zůstavitel nestanovil něco jiného.

Zůstavitel má možnost stanovit nástupce i svému nezletilému dítěti nezpůsobilému pořizovat,¹⁶¹ jakmile však dítě způsobilost nabude, zanikne nástupnictví v rozsahu povinného dílu.¹⁶² Stejně může povolat nástupce i osobě nezpůsobilé pořizovat pro omezení svéprávnosti¹⁶³ - toto povolání zanikne, pokud daná osoba způsobilost nabude, ovšem opět je to pouze dispozitivní ustanovení.

Nástupce má právo požadovat po dědici soupis inventáře, tedy toho, co nabyl, a to i ve formě veřejné listiny. Může také požádat soud, aby dědici stanovil způsob a rozsah hospodaření s věcmi, které přinášejí plody nebo užitky. Dědic má totiž k nabytému dědictví pouze postavení *poživatele*,¹⁶⁴ pokud mu zůstavitel výslovně neumožnil s dědictvím volně nakládat (nevztahuje se to pouze na zcizení/zatížení dědictví pro úhradu zůstavitelových dluhů). Pokud by tedy dědic chtěl něco zcizit/zatížit, musí požádat nástupce o jeho souhlas (musí být ve formě veřejné listiny) - ten ale může soud na návrh dědice nahradit v případě, že by dané zcizení/zatížení bylo nutné dle péče řádného hospodáře.¹⁶⁵

Pokud se takto zděděná věc zapisuje společně se jménem jejího vlastníka do veřejného seznamu (př. KN), zapíše se do něj dědic i nástupce. V případě, že by pak dědic učinil něco, čím by mařil či omezil práva nástupce bez jeho souhlasu, bylo by toto jednání vůči nástupci bez právních účinků. U věcí takto nezapsaných má nástupce právo dožadovat se relativní neúčinnosti¹⁶⁶ daného jednání.

2.4 Shrnutí

Úprava náhradnictví a svěřenského nástupnictví v NOZ je velkým krokem kupředu. Legitimní zařazení těchto institutů do zákona nahradí „pochybné“ dovozování jejich možného použití judikaturou. Laici se tak již nebudou muset bát toho, že by kvůli tomu byla jejich

---

¹⁶¹ Tato možnost je velmi podobná *pupilární substituci* v římském právu, obsahuje však i prvky odlišné, proto nelze říct, že by se o ní jednalo. Blíže VÁŽNÝ, Jan. K §609 obč. zákona. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1940, roč. 23, s. 11-17.

¹⁶² úprava povinného dílu §1642n

¹⁶³ Tato možnost opět obsahuje prvky římské instituce, a to *quasipupilární substituce*, ovšem i zde jsou prvky odlišné. Blíže VÁŽNÝ, Jan. *Quasipupilární substituce*. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1940, roč. 23, s. 183-190.

¹⁶⁴ Dané osobě se pouze poskytuje právo danou věc užívat, brát z ní plody a užitky i mimořádný výnos z věci, musí u toho však šetřit podstatu věci (§1285n).

¹⁶⁵ Definici obsahují hl. trestně právní rozsudky a usnesení, které jsou však aplikovatelné i v oblasti občanského práva. Př. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006. ... *Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony...odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o ... majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek...*

¹⁶⁶ §589

závěť prohlášena dokonce za „neplatnou.“ Další výhodou jsou přesná výkladová pravidla, díky nimž lze dovodit, jak bude v konkrétním případě postupováno. Jedinými „vadami na kráse“ jsou dle mého názoru výše popsaný nesoulad důvodové zprávy a výkladového pravidla ohledně zužovacího úmyslu zůstavitele při ustanovení náhradníka a chybějící výslovné zakotvení možnosti zůstavitele omezit jen náhradníky.

Institut náhradnictví je velkou výhodou - zůstavitel totiž při sepisování závěti nemůže předvídat, co všechno se může stát, než zemře, přesto může předem určit, u koho má dědictví „skončit,“ nastanou-li nějaké „komplikace.“ Jedná se o jakousi pojistku toho, aby dědictví skutečně skončilo tam, kde si zůstavitel přeje. Náhradnictví je sice povoleno již dle OZ (resp. dovozeno judikaturou), NOZ však plně řeší možné alternativy, které mohou nastat a takto nastolená řešení jsou snadno pochopitelná a jasná.

Největší změnu dozná nástupnictví. Zůstavitel bude moci poskytnout některé osobě výhody z toho plynoucí po určenou dobu a poté se „majetek vrátí“ osobě určené zůstavitelem. Tuto změnu pocítí např. rodiče postiženého dítěte – budou mu moci ustanovit nástupce, čímž budou mít jistotu, že o jejich dítě bude po celou dobu jeho života postaráno, navíc tím také zajistí, že po jeho smrti nepřipadne jejich majetek „nepovolaným,“ či dokonce státu.

Vše lze shrnout tím, že tyto „nově“ zavedené instituty a jejich úprava jsou plně v prospěch zůstavitele a jeho vůle.

3 Úlevy při pořizování závěti

Pro pořizování závěti nejsou vždy „ideální“ podmínky,¹⁶⁷ proto se postupem času vyvinul institut tzv. *úlev při pořizování závěti/privilegovaných závětí*. Závěti, které nemusely právě kvůli podmínkám či době, za které byly sepsány splňovat všechny jinak podstatné formální náležitosti. Úlevy při pořizování závěti vychází již z římskoprávní úpravy,¹⁶⁸ OZO umožňoval pořídit privilegovanou závěť *v době moru* nebo *během plavby*.¹⁶⁹ Navíc bylo umožněno pořídit *závěť vojenskou*, kterou ale upravoval zvláštní zákon. OZ tuto možnost neupravoval vůbec – upřednostňoval poslušnost zákonu, takže nebylo nutné poskytovat zvláštní úlevy osobám, jež chtěly i za zhoršených podmínek pořídit závěť. Tato kapitola bude tedy zaměřena pouze na NOZ, který úlevy při pořizování závěti znovu upravuje.¹⁷⁰

3.1 Úlevy v NOZ

§1542n NOZ umožňuje pořídit privilegovanou závěť *při bezprostředním ohrožení života, při vážném důvodu na palubě lodi/letadla a při účasti v ozbrojeném konfliktu a vojenských operacích*.

V případě, že je k pořizování této závěti nutná přítomnost svědků, mohou jimi být i patnáctileté osoby a osoby omezené ve svéprávnosti, pokud jsou způsobilé věrohodně popsat skutečnosti významné pro její platnost. Platnosti závěti pak není na újmu chybějící podpis zůstavitele či svědka, jenž nemohl psát, nebo mu bránila jiná závažná překážka – musí to však být v listině výslovně uvedeno.

3.1.1 Závěť pořizená při bezprostředním ohrožení života soukromou listinou

První možností je závěť učiněná v případě nenadálé události v patrném a bezprostředním ohrožení života či v případě, kdy je běžný společenský styk ochromen mimořádnou událostí a nelze rozumně požadovat, aby byla závěť pořizena v jiné formě.¹⁷¹

Zůstavitel může za těchto okolností pořídit závěť ústně před 3 současně přítomnými svědky. Jako důkaz o vzniku dané závěti a jejím obsahu je brán buď záznam sepsaný svědky, nebo soudní protokol o jejich výslechu.

¹⁶⁷ př. šíření nakažlivé nemoci, válka, přírodní katastrofa

¹⁶⁸ Římské právo znalo několik privilegovaných testamentů – *testament slepcův*, *morový testament*, *testament, kterým pořizovali rodiče jen ve prospěch svých dětí či dalších přímých potomků*, a *testament vojenský*. KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské...*, s. 279-280.

¹⁶⁹ §597n

¹⁷⁰ NOZ se v této části inspiroval hl. úpravou BGB, přesto jsou určité odchylky, na které upozorním-nejdůležitější je doba platnosti. BGB ji určuje pro všechny typy stejně (3 měsíce) a běží od chvíle, kdy by zůstavitel mohl sepsat závěť notářským zápisem (§2252). V délce lhůt se liší i ABGB, který stanoví lhůtu 6 měsíců od konce nouzového stavu (§599).

¹⁷¹ podobně §2250 BGB

V případě, že testátor zůstane naživu, pozbývá závěť platnosti po 2 týdnech. Tato doba ale neběží a běžet nepočne, dokud nemá zůstavitel možnost pořídit závěť ve formě veřejné listiny.

Dle mého názoru je problémem této možnosti úlevy současná přítomnost všech 3 svědků, což by někdy mohlo zcela zhatit pořízení závěti vůbec. VN výslovně zakotvoval, že při nebezpečí nákazy a při živelných nebo podnikových pohromách není současná přítomnost svědků třeba.¹⁷² Myslím si, že by mělo být umožněno, aby svědci nemuseli být přítomni současně, např. aby pouze přisvědčili již sepsanému záznamu, nebo aby následně potvrdili obsah závěti ve výslechu.

V této části zcela postrádám ustanovení o platnosti závěti v případě, že by zůstavitel v době sepsání závěti neměl k pořízení žádný závažný důvod, stejně jako je tomu např. v případě závěti pořízené na palubě lodi/letadla – každý totiž vnímá ohrožení svého života jinak. Jedná se o zcela subjektivní pojetí ohrožení, proto by mělo být, alespoň si to myslím, i zde zakotveno, že platnost takto pořízené závěti nelze z tohoto důvodu napadnout.

3.1.2 Závěť pořízená při bezprostředním ohrožení života veřejnou listinou

Za stejných podmínek jako v prvním případě, ale pouze pokud je důvodná obava, že by zůstavitel zemřel dříve, než by mohl pořídit závěť ve formě veřejné listiny, může závěť za přítomnosti 2 svědků (není výslovně stanovena nutnost jejich současné přítomnosti) zaznamenat starosta obce, v níž zůstavitel právě setrvává. Starostu může zastoupit jakákoliv jiná osoba, která je podle právního předpisu oprávněna vykonávat jeho pravomoci. Obec pak bez zbytečného odkladu zařídí úschovu závěti u notáře.¹⁷³

Je však těžko představitelné, že by starosta při nějaké rozsáhlé katastrofě řešil „nepodstatné“ problémy lidí, kteří chtějí sepsat závěť. Jako možnost zakotvena být takto pořízená závěť jistě musí, zdá se mi však, že nebude příliš využívána. Přeci jen za těchto podmínek bude jistě snazší sepsat holografní závěť, či „sehnat“ další 3 osoby a „dosvědčit“ si závěť navzájem. Na druhou stranu by takto pořízený testament měl „lepší“ postavení z hlediska pozdějšího dokazování obsahu vůle zůstavitele než závěť ústní.¹⁷⁴

---

¹⁷² §436, §437 VN

¹⁷³ Tato možnost je zcela převzata z BGB (§2249), BGH „vyjudikoval“, že se může jednat i o nebezpečí ztráty testovací způsobilosti: Rozsudek BGH IV ZR 66/51. Blíže FRANK: *Erbrecht...*, s. 73.

¹⁷⁴ blíže př. KARHANOVÁ, Martina. Závěť v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 162.

3.1.3 Testament pořízený na palubě letadla/lodi

Z vážného důvodu může zaznamenat zůstavitelovu závěť na palubě námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou ČR, nebo letadla zapsaného v leteckém rejstříku v ČR velitel plavidla/letadla, nebo jeho zástupce¹⁷⁵ za přítomnosti 2 svědků, ale pouze za podmínky nebrání-li mu v tom péče o bezpečnost plavby/letu.

Velitel námořního plavidla zaznamená závěť v lodním deníku a bez zbytečného odkladu ji předá zastupitelskému úřadu ČR, jenž je nejbližší přístavu, kam plavidlo připluje, nebo orgánu veřejné moci, kde je plavidlo zapsáno v námořním rejstříku. Daný orgán pak zařídí její úschovu u notáře. Podobně bude postupovat i velitel letadla. Platnost této závěti nelze popřít tvrzením, že zůstavitel k pořízení neměl žádný vážný důvod.¹⁷⁶

3.1.4 Vojenský testament

Velitel vojenské jednotky ČR, nebo jiný voják v hodnosti důstojníka nebo vyšší¹⁷⁷ může za přítomnosti 2 svědků zaznamenat vůli zůstavitele, vojáka či jiné osoby náležející k ozbrojeným silám při účasti v ozbrojeném konfliktu a vojenských operacích.¹⁷⁸ Velitel ji pak bez zbytečného odkladu předá veliteli nadřízeného velitelství, odkud se postoupí MO ČR, jež zařídí její úschovu u notáře. Její platnost opět nelze popřít.

V případě této úlevy došlo ke zpřísnění oproti VN, který nabízel 2 možnosti pořízení vojenského testamentu – ústně (za přítomnosti 2 svědků) a písemně (závěť mohl sepsat kdokoliv jiný a testátor ji mohl pouze vlastnoručně podepsat společně s 2 svědky, kteří nemuseli být přítomni současně).

Záznamy o pořízení závěti, mimo závěť učiněnou při bezprostředním ohrožení života soukromou listinou, musí být podepsány svědky i osobou, jež záznam pořídila. Tato osoba musí záznam zůstavitelovi také přečíst, ten pak musí potvrdit, že jde o projev jeho vůle. Tyto závěti se považují za veřejnou listinu. Nelze za ni ale považovat závěť,

---

¹⁷⁵ plavidlo: první palubní důstojník, první strojní důstojník a druhý strojní důstojník (§28 ZNP) / letadlo: určená osoba z posádky (§18 ZCV)

¹⁷⁶ BGB umožňuje sepsat tuto závěť na palubě lodi mimo vnitrozemský přístav kdykoliv, nevyžaduje se žádné ohrožení, ani jiný vážný důvod (§2251). Bližší LITZENBURGER, Wolfgang. In BAMBERGER, ROTH: *Kommentar* ..., s. 1854. ABGB upravuje tuto možnost v §597. Zůstavitel může tuto závěť sepsat na palubě lodi na moři i ve vnitrozemských vodách a na palubě letadla, pokud je v ohrožení života. GSCHNITZER, FAISTENBERGER: *Österreichisches* ..., s. 42.

¹⁷⁷ nižší důstojníci (poručík, nadporučík, kapitán), vyšší důstojníci (major, podplukovník, plukovník) a generálové (brigádní generál, generálmajor, generálporučík, armádní generál), §7 odst. 2 ZVP

¹⁷⁸ Lze dovodit, že takovouto závěť může daná osoba skutečně zřídít až v „akci“, a ne již od doby povolání. Obdobně Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31.12.1923, Rv II 462/23

kteřá nesplňuje pŕedepsané formality - je vřak, za pŕedpokladu, že listina spolehlivě zaznamenává zůstavitelovu poslední vůli, platná. Vřechny takto poŕízené závěti pozbývají platnosti uplynutím 3 měsíců, zůstal-li testátor naživu, opět ale tato doba neběží a běžet nepočne, dokud nemá zůstavitel možnost poŕídit závěť ve formě veřejné listiny.

3.2 Shrnutí

Privilegované závěti jsou v českém právním řádu v podstatě úplnou novinkou, proto bude jistě chvíli trvat, než se vryjí do podvědomí lidí. Jistě vřak postupem času tuto možnost budou, i když v omezené míře, využívat. Je ale také pravda, že mají stejně jako každá ustanovení zákonů své „mouchy“ a mnozí by mohli namítat, že se jedná o ustanovení naprosto zbytečná. Částečně mají pravdu, v době, kdy je možné sepsat závěť v podstatě kdykoli, kdekoli a na cokoli, by mohla postačit „volnější“ úprava holografní závěti. Na druhou stranu je potřeba myslet i na to, že člověk může v rozrušení zapomenout na nějakou podstatnou náležitost a závěť může být tím pádem neplatná. Navíc je v této úpravě pamatováno i na osoby, které neumí či nemohou z nějakého důvodu psát/číst – stačí, aby svou vůli pronesly ústně.

4 Vedlejší doložky v závěti

Vedlejší doložky jsou jedny z mnoha institutů občanského práva, které prošly velkým vývojem. Postupem času se vytvořily tyto vedlejší doložky závěti – *podmínky, doložení času, příkaz, stanovení vykonavatele závěti a správce pozůstalosti*. Základy úpravy byly položeny již v římském právu,¹⁷⁹ v době platnosti OZO pak byla tato problematika velmi propracovaná - zůstavitel mohl své pořízení obmezit výminkou, časem, příkazem, nebo proneseným úmyslem.¹⁸⁰ StOZ však v §550 všechna tato ustanovení v závěti sankcionoval neplatností, aby dědic nebyl zbytečně omezený v nakládání se svým dědictvím.¹⁸¹ OZ v takto nastavené linii pokračoval a doložky jako „samostatnou část“ DP ani neupravoval. NOZ se k nim opět vrací. Tato kapitola tedy bude zaměřena hl. na NOZ a „novoty,“ jež zavádí. Před samotným výkladem je ale nutné nejprve osvětlit, co to vedlejší doložky vlastně jsou.

4.1 Definice vedlejších doložek

Jakýkoliv PÚ¹⁸² (dle NOZ úmyslné právní jednání¹⁸³) má své náležitosti, bez kterých by projevená vůle neměla žádné právní následky – jedná se o náležitosti osoby, vůle, projevu, jeho možnosti a dovolenosti.¹⁸⁴ PÚ nesplňující požadavky na jejich náležitosti by nebyly platné. Obsahem PÚ je pak určení práv a povinností.

Lze rozlišit složky *podstatné* (esenciální), *pravidelné* a *nahodilé*. Podstatné složky jsou bezpodmínečnou nutností pro platnost daného PÚ, složky pravidelné se, jak již název napoví, vyskytují pravidelně, nejsou však nutné (v případě, že by je PÚ neupravoval, postupovalo by se zpravidla dle dispozitivních ustanovení zákona). Posledními složkami jsou složky nahodilé, které se vyskytují jen výjimečně a nejsou vůbec nutné pro platnost PÚ. Mezi tyto složky se řadí právě i vedlejší doložky.¹⁸⁵

4.1.1 Definice podmínky, doložení času a příkazu

Podmínkami se rozumí vedlejší ujednání, kterým se právní následky (účinky) takového úkonu/právního jednání činí závislé na určité nejisté skutečnosti (události).¹⁸⁶ Podmínky mohou být *odkládací (suspenzivní)*, u nichž účinnost PÚ nastane až jejich

¹⁷⁹ Byly povoleny *podmínky odkládací, rozvazovací* jen výjimečně. Blíže KINCL, URFUS, SKŘEJPEK: *Římské...*, s. 282- 283.

¹⁸⁰ §695 OZO

¹⁸¹ PLANK: *Dedičské...*, s. 137.

¹⁸² §34 OZ

¹⁸³ §545n

¹⁸⁴ blíže POHL, Tomáš. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan (eds). *Občanské právo hmotné*. 1. díl, 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009, s. 130-137.

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 137-139.

¹⁸⁶ BRABEC, Stanislav. Podmínky v právních úkonech. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 12.

splněním, nebo *rozvazovací (rezolutivní)*, kdy splněním podmínky nastává zánik účinnosti PÚ.¹⁸⁷ Jedná se tedy o nějakou nejistou skutečnost v budoucnosti, o které nevíme, zda nastane, popř. kdy.¹⁸⁸

Doložení času/Stanovení doby spočívá v tom, že se povolání nestává dědicem již smrtí zůstavitele, protože v závěti je určen den jiný, ke kterému se teprve stane dědicem. Může však spočívat i v tom, že se dědic stane dědicem jen na určitou dobu a po jejím uplynutí k určitému dni být přestane.¹⁸⁹ Rozdíl mezi podmínkou a doložením času spočívá v tom, že u doložení času je jisté, že daná skutečnost nastane, popř. víme i kdy přesně.

Příkazem se u bezplatného právního jednání ukládá tomu, kdo má z tohoto právního jednání prospěch, aby něco vykonal nebo se něčeho zdržel.¹⁹⁰

4.2 Vedlejší doložky v OZ

OZ fakticky počítal pouze se 2 vedlejšími doložkami – podmínkami a příkazem. Navíc upravoval i správce dědictví, který byl však vyčleněn ve zvláštní hlavě a nebyl tedy do vedlejších doložek zařazen.

4.2.1 Podmínky a příkaz

Základní úprava podmínek je obsažena v §36, §478 ale stanoví, že jakékoli podmínky připojené k závěti nemají žádné právní následky. I přes použití výrazu „podmínky“ zákon v tomto ustanovení odpírá právní následky především příkazu pořizovatele omezujícímu dědice v dispozicích s pozůstalostí¹⁹¹- judikaturou bylo stanoveno, že se tím rozumí hl. omezení, příkazy a zákazy, které mají omezit dědice ve volné dispozici s jeho majetkem.¹⁹²

Odhlédne-li se od nesouladu odkazu na §484,¹⁹³ zákon výslovně umožňuje testátorovi přikázat dědici, aby na svůj podíl započítal dary, které od něj za života zůstavitele obdržel.¹⁹⁴ Judikatura však postupně toto ustanovení zmírňovala - bylo dovozeno, že podmínkou není ustanovení náhradního dědice (viz kap. 2), zřízení věcného břemene,¹⁹⁵

¹⁸⁷ HAVRÁNKOVÁ: *Závět'*..., s. 15.

¹⁸⁸ blíže ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému občenskému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 3, (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936, s. 281-287.

¹⁸⁹ MUZIKÁŘ, Ladislav. In ELIÁŠ: *Občanský...*, s. 1281.

¹⁹⁰ BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 86.

¹⁹¹ Kozák, Ondřej. In FIALA, KINDL: *Občanský...*, s. 844.

¹⁹² Sborník směrnic, usnesení, rozborů a zhodnocení soudní praxe pléna a prezidia Nejvyššího soudu 1965-1967, Praha: Nejvyšší soud ČSSR, 1974, s. 552.

¹⁹³ blíže MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické...*, s. 84.

¹⁹⁴ blíže §484 OZ

¹⁹⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 2.8.1991, sp. zn. 4 CZ 56/1991

keré ale nemůžé zřídít jen 1 spoluvlastník,¹⁹⁶ a ustanovení, jež stanoví dědici povinnost vyplatit peněžní podíly jiným osobám.¹⁹⁷ Teorie poukazuje na to, že zákon výslovně pojednává o podmínkách, tudíž se dané ustanovení nevztahuje na vedlejší doložky ostatní, měly by tedy dle soukromoprávní zásady „*co není zákonem zakázáno, je dovoleno*“ být možné a platné,¹⁹⁸ i když se tak fakticky neděje.

4.2.2 Správce dědictví

Institut správce dědictví se před r. 2005 v OZ vůbec nevyskytoval, v této době se postupovalo pouze dle OSŘ (§175an)¹⁹⁹ – správce ustanovoval soud v případě obecného zájmu nebo důležitého zájmu účastníků. Novelou OZ byl tento institut nakonec zakotven, navíc i s možností zůstavitele zvolit si osobu správce.²⁰⁰ Správce dědictví má za úkol až do skončení projednání dědictví soudem spravovat dědictví nebo jeho část s péčí řádného hospodáře, k čemuž má k dispozici všechna práva, jež měl zůstavitel, ovšem s 1 výjimkou - úkony, které přesahují rámec obvyklého hospodaření, může činit jen se souhlasem dědiců a svolením soudu. Pro souhlas dědiců je navíc stanoveno, že o tom rozhodují nadpoloviční většinou - pokud se jí nedosáhne či dojde k rovnosti hlasů, rozhodne na návrh kteréhokoli z nich soud. Pravidelně také musí soudu o své činnosti podávat zprávy, a to min. dvakrát ročně. Po skončení správy musí dědicům předložit konečnou zprávu o své činnosti.

Testátor může správce dědictví ustanovit *listinou o ustanovení správce* ve formě notářského zápisu, zrušit toto ustanovení jde všemi způsoby zrušení závěti (samozřejmě bez zničení listiny). Notář musí o zrušení této listiny správce vyrozumět. Případný správce musí s povoláním souhlasit a souhlas může kdykoliv odvolat - odvolání musí mít formu notářského zápisu a notář o tom musí testátora vyrozumět. Správce se ujímá své funkce ihned, jakmile se dozví, že zůstavitel zemřel, a vyrozumí o tom soud, který vede dědické řízení.

Správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů, výši stanoví MS ČR vyhláškou – pokud podá žádost, může mu být přiznána i záloha. Vše mu zaplatí dědici (není-li dědictví předloženo) nebo stát – o konečné výši a osobě, která to zaplatí, rozhodne soud poté, co správce předloží závěrečnou zprávu.

Ustanovení správce mohou dědici zpochybnit podáním žaloby na určení jeho neplatnosti. Správce pak musí vykonávat všechna svá práva a povinnosti až do právní moci

¹⁹⁶ Usnesení Městského soudu Praha ze dne 31.5.2002, sp. zn. 24 Co 98/2002

¹⁹⁷ Rozhodnutí Městského soudu Praha ze dne 28.2.2001, sp. zn. 24 Co 51/2001

¹⁹⁸ blíže BEDNÁŘ: *Testamentární...*, s. 86.

¹⁹⁹ Řízení ve věcech pozůstalosti by mělo být od 1.1.2014 upraveno v ZZŘ

²⁰⁰ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické...*, s. 115.

rozhodnutí soudu, kterým bude určeno, zda je listina platná, nebo ne, ledaže by jej soud funkce zprostil.

4.3 Vedlejších doložky v NOZ

§1551 NOZ dovoluje testátorovi uvést v závěti 3 různé vedlejší doložky: *podmínky, doložení času a příkaz*. Poté ovšem naprosto v nesouladu s tímto ustanovením upravuje v příslušném pododdíle ještě povolání *vykonavatele závěti a správce pozůstalosti*. Vedlejšími doložkami tato ustanovení jistě jsou (v širším slova smyslu), otázkou tedy je, proč chybí ve výčtu §1551, nabízí se mi jednoduché vysvětlení – text NOZ v tomto ustanovení plně vychází z VN,²⁰¹ který správce pozůstalosti a vykonavatele závěti upravoval v jiné části, tudíž je do výčtu vedlejších doložek nezahrnul. Podle mě by pro pochopení a přehlednost bylo lepší, kdyby byly i tyto 2 instituty ve výčtu zahrnuty.

Zákon výslovně stanoví, že se nepřihlíží k vedlejším doložkám, které ze zjevné zůstavitelovy svévole směřují jen k zřejmému obtěžování dědice a jež zjevně odporují veřejnému pořádku nebo jsou nesrozumitelné. Důvodová zpráva uvádí jako příklad vstup do politické strany, opuštění dosavadního zaměstnání či studia.²⁰² Neuvádí ale, jak se má vykládat *zůstavitelova svévole*. Lze uvést názorný příklad - byla by platná podmínka, ve které by zůstavitel požadoval, aby dědička zanechala své výdělečné činnosti? Dle důvodové zprávy jistě ne, ale co kdyby danou výdělečnou činností bylo povolání „nemravné,“ např. provozování „eskortních služeb“? Jistě, nepominutelného dědice by šlo z tohoto důvodu vydědit,²⁰³ ale zůstavitel projevem této vůle dává jasně najevo, že chce, aby se daná osoba „polepšila“ a peníze použila na „ušlechtilější“ věci – dědici by poté mohli namítat, že jde zákonná úprava proti „bezchybné a morální“ vůli zůstavitele a tato podmínka by měla být uznána za platnou. Též si myslím, že bude v praxi činit potíže stanovit hranice „*zřejmého obtěžování dědice*.“ Toto ustanovení se odchýlilo od znění dle VN, podle mě by však bylo lepší zachovat původní znění, je totiž přesnější a laické veřejnosti bližší - VN totiž stanovil jednodušší podmínky, za kterých se k daným vedlejším doložkám (konkrétně k výmince) nepřihlíželo - a to pro rozpor se zákonným zákazem anebo dobrými mravy.²⁰⁴ Dobré mravy jsou sice taktéž abstraktním pojmem, jeho obsah je však již známý

---

²⁰¹ §511 VN

²⁰² Důvodová zpráva, s. 389.

²⁰³ blíže §1646

²⁰⁴ §514 VN

a veřejnost i odborníci s ním pracují.²⁰⁵ Další výhodou by pak také bylo, že stejně jako se mění společnost, mění se i „definice dobrých mravů,“ čímž by se předcházelo novým sporům v případě jiné rigidnější úpravy.

V §1552 je výslovně uvedeno, že se nepřihlíží k vedlejší doložce, kterou testátor nařizuje dědici, aby ne/uzavřel manželství, aby v něm setrval, nebo ho zrušil. Může však zřídit někomu právo na dobu, než manželství uzavře (např. může zřídit právo poživací či důchod).²⁰⁶ S touto úpravou nelze než souhlasit, přesto je toto ustanovení neúplné – zcela zde chybí zmínka o registrovaném partnerství, i když v důvodové zprávě výslovně zahrnuto je. Jistě, jak již bylo řečeno výše, NOZ v §3020 stanoví, že co platí v této části o manželství, platí obdobně i pro registrované partnerství, přesto se mi takto zvolená úprava nezdá šťastnou, lepší by bylo, kdyby zde bylo partnerství výslovně uvedeno. I toto ustanovení by však šlo snadno zneužít – testátor může toto právo nastavit natolik „lukrativně,“ že by dědici nezbylo nic jiného, než manželství neuzavřít.

4.3.1 Podmínky

Podmínky jsou obecně upraveny v §548n, k této úpravě poté přistupuje specifická úprava podmínek v závěti (§1561n).²⁰⁷ Jsou zde popsány základní zásady, dle kterých se má postupovat – v případě nemožné podmínky rozvazovací se k dané podmínce nepřihlíží, naopak ustanovení s nemožnou odkládací podmínkou je neplatné. Navíc směřuje-li podmínka k jednání dědice, jež může opakovat, musí být vykonáno znovu po smrti zůstavitele, pokud zůstavitel neřekne jinak. Myslím si, že se toto ustanovení bude vysvětlovat ve světle úpravy §701 OZO a následné rozhodovací praxi, nejsou totiž stanoveny přesné podmínky, za jakých ještě dědic *může* jednání opakovat a kdy ne, což OZO řešilo tak, že se nevyžadovala absolutní nemožnost, nýbrž nemožnost jednání pro daného dědice, navíc nebylo opakování nutné, pokud to nešlo spravedlivě požadovat.²⁰⁸

Jistým nadbytečným ustanovením se mi jeví §1562, ve kterém je uvedeno, že pro nabytí něčeho s odkládací podmínkou je třeba, aby osoba, jíž bylo takto zůstaveno, zůstavitele přežila a v době splnění byla způsobilá dědit. Podle mě se jedná

---

²⁰⁵ Pojem dobré mravy byl znám již v době římského práva: BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Academia Praha, 1994, s. 371-372. Stejně tak je tento pojem užíván i v dnešní době, a to jak v teorii, tak v praxi.

- TÉGL, Petr. In ŠVESTKA, DVORÁK: *Občanské...*, s. 104.

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 26.2.1998, sp. zn. II. ÚS 249/97-1: „..., *Dobré mravy*“ jsou souhrnem etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti.

²⁰⁶ KARHANOVÁ: *Závěť...*, s. 160. Stejnou možnost nabízí i ABGB: Gl.U.487.

²⁰⁷ BGB upravuje podmínky obdobně v obecné části, u závěti jsou pak řešeny jen některé zvláštní případy (§2074n).

²⁰⁸ ROUČEK, SEDLÁČEK: *Komentář...*, s. 292.

pouze o zopakování základních podmínek dědění jako takového – osoba, která není způsobilá dědit, či je již dokonce mrtvá, dědit nemůže a je jedno, zda byla připojena odkládací podmínka, či nikoli. Jedná se jen o výkladové pravidlo, ze kterého lze dovodit, že tento dědic nemůže převést právo, které dosud nenabyl, na nikoho jiného, ani na své dědice.²⁰⁹

Fiktivní zmaření/splnění podmínky již není výslovně upraveno v této části a postupuje se plně dle obecné úpravy. V §549 je uvedeno, že se nepřihlíží ke splnění podmínky osobou, jež způsobila splnění záměrně, i přesto, že k tomu není oprávněná jen proto, že je to k jejímu prospěchu. Naopak dojde-li za stejné situace ke zmaření splnění podmínky osobou oprávněnou, považuje se podmínka za splněnou.

4.3.2 Doložení času

Úprava doložení času následuje záměrně až za ustanoveními upravujícími podmínky, ty jsou brány jako nosný element a u dalších vedlejších doložek je vždy upraven jejich vztah k podmínkám. V případě doložení času tak činí §1564 - omezí-li testátor právo doložením času, ale nebude jisté, zda tento čas nastane, bude se dále postupovat dle ustanovení o podmínkách.²¹⁰ Stejně tak se jako nemožná podmínka posoudí doložení času, u něhož je jisté, že v závěti vyměřená doba nemůže nastat. Naopak, je-li z ustanoveného času patrné, že rozhodná chvíle nastat musí, přechází takto zůstavené právo i na dědice osoby, již bylo zůstaveno. Jako nemožná podmínka se posoudí doložka času, u níž je patrné, že nikdy nemůže nastat, zde je však nutné posoudit, zda se jen zůstavitel nezmylil – pokud ano, určí se rozhodná chvíle dle jeho pravděpodobné vůle (př. uvedení 29.2. v „nepřestupném“ roce).

Po ustanoveních upravujících doložení času a podmínky samostatně následují *zvláštní ustanovení*, jež upravují postavení dědice/ů práva omezeného doložkou času či podmínkou. Přední dědic má k takto zůstavenému právu postavení *poživatele* - v tomto případě se tedy ani o dědice v pravém slova smyslu nejedná.²¹¹ Následný dědic je po nabytí daného práva povinen přispět přednímu dědici poměrně na to, co plnil na zůstavitelovy dluhy nebo nepominutelnému dědici na povinný podíl.

4.3.3 Příkaz

Testátor může v závěti pro nabytí dědictví přikázat daným osobám, aby něco vykonaly, musí tak ale učinit výslovně, jinak se bude na daný projev vůle hledět jako na přání

---

²⁰⁹ blíže KRČMÁŘ: *Právo...*, s. 41.

²¹⁰ podobně Gl.U.11.349

²¹¹ KARHANOVÁ: *Závěť...*, s. 161.

bez právní závaznosti. Právní účinky též nemá ustanovení, v němž testátor přikáže dědici s pohrůzkou ztráty nějaké výhody, aby závěti neodporoval, ovšem pouze v případě odporu pravosti závěti a výkladu jejího smyslu.

Příkaz se svou podobou velmi blíží nově zavedenému institutu odkazu (*legát*), protože i v případě legátu zůstavitel přikáže dědici, aby něco činil, je to však pouze povinnost „někomu něco vydat,“ vše ostatní je příkaz.²¹²

I zde je upraven vztah příkazu k podmínkám – připojí-li zůstavitel příkaz, posuzuje se jako rozvazovací podmínka. Nebude-li tedy příkaz proveden, zůstavení práva se zmaří, pokud nestanoví zůstavitel jinak. V úpravě však chybí vykládací pravidlo pro případ, kdy není přesně jasné, zda se jedná o podmínku či příkaz – VN v §528 stanovil, že se v pochybnostech má za to, že se jedná o příkaz.

Testátor může v závěti např. zakázat zcizení nebo zatížení věci, ale tento příkaz zavazuje obtíženého jen v tom případě, že je stanoven na určitou přiměřenou dobu a odůvodněn vážným zájmem hodným právní ochrany, jinak může soud na návrh rozhodnout, že se k němu nepřihlíží, popř. ho při zapsání do veřejného seznamu zruší. Tomuto návrhu nevyhoví jen v případě, že zájem na zrušení nepřevyšuje zájem na jeho zachování.

Příkaz musí být splněn plně v souladu s vůlí zůstavitele, není-li to ale možno, má být splněn alespoň přibližně. Nelze-li ho splnit vůbec, k příkazu se nepřihlíží a dané osobě náleží vše, co jí bylo zůstaveno - zůstavitel však může stanovit jinak. Pokud daná osoba záměrně zmaří možnost splnění tohoto příkazu, nic nedostane. Vymáhat splnění příkazu poté může nejen osoba, jíž je splnění ku prospěchu, ale i vykonavatel závěti, či jiná k tomu v závěti povoláná osoba. V případě příkazu k veřejnému prospěchu může splnění vymáhat i orgán veřejné moci, v případě příkazu ku prospěchu více osob pak PO oprávněná chránit jejich zájmy.

4.3.4 Vykonavatel závěti

Další vedlejší doložkou závěti může být povolání jejího vykonavatele.²¹³ Testátor může určit konkrétní osobu, její povinnosti i způsob případného odměňování. Základní povinností vykonavatele je dbát o splnění poslední vůle zůstavitele s péčí řádného hospodáře, k čemuž jsou mu dána k dispozici četná práva, např. možnost hájit před soudem platnost

---

²¹² stejně Gl.U. 5029, obdobně i §2192 BGB odkazuje při úpravě příkazu na přiměřené užití úpravy odkazu

²¹³ Tento institut umožňuje i §2197n BGB – daná osoba by měla mít dostatek právních i ekonomických znalostí, pro výkon řádné správy (Rozhodnutí BGH IV ZR 217/57), přičemž může být ustanovena až na dobu 30 let. Blíže MAYER, Jörg. In BAMBERGER, ROTH: *Kommentar...*, s. 1679-1784. Také §813 ABGB upravuje vykonavatele závěti, správce dědictví ale rakouské právo nezná. Blíže WELSER, Rudolf. In RUMMEL: *Kommentar ...*, s. 1077-1084.

závěti, namítat nezpůsobilost některého dědice atd. Pokud není ustanoven správce pozůstalosti, vykonává až do rozhodnutí soudu o jiném opatření také správu pozůstalosti.

Vykonavatel počne plnit své povinnosti ihned, jakmile ho soud vyrozumí. Ze své funkce však může kdykoli odstoupit - odstoupení je účinné, dojde-li soudu. Pokud vykonavatel poruší závažně své povinnosti nebo je není schopen řádně plnit nebo je-li pro to jiný vážný důvod, soud ho odvolá i bez návrhu.

Tuto vedlejší doložku lze u soudu napadnout námitkou *neplatnosti povolání do funkce*, v tom případě může vykonavatel uplatňovat všechna svá práva a plnit povinnosti až do právní moci rozhodnutí, zda je projev vůle zůstavitele platný. Soud může učinit i jiná opatření (př. může ustanovit správce pozůstalosti, pokud tak již neučinil zůstavitel).

Vykonavatel závěti má dle důvodové zprávy plnit hl. mediační funkci, může jím být nejen osoba blízká, ale i notář či jiný advokát.²¹⁴ Přičemž se dle mého názoru počítá s tím, že si testátor zvolí takovou osobu, která bude na dědice působit svou autoritou a bude je umět usměrnit a poradit jim. V případě, že tomu tak nebude, bude na vykonavateli, aby posoudil, zda tak skutečně působí, v krajních případech bude muset zasáhnout soud a vykonavatele odvolat.

§1554 odst. 2 poté stanoví, že se na vykonavatele použijí obdobně (bude-li vykonavatel povolán veřejnou listinou) či přiměřeně ustanovení o správci pozůstalosti.

4.3.5 Správce pozůstalosti

Poslední možnou vedlejší doložkou je povolání správce/ů pozůstalosti nebo některé její části. Základ vychází z úpravy OZ, došlo ale k přejmenování institutu ze správce dědictví na správce pozůstalosti, což více odpovídá jeho povaze – jak říká důvodová zpráva, spravuje se totiž jmění zůstavitele nejen v zájmu dědiců, ale i jiných osob.²¹⁵ Správce pozůstalosti může jmenovat zůstavitel, ale je-li to nutné i soud.²¹⁶

Stejně jako u vykonavatele může testátor v závěti určit konkrétní osobu, její povinnosti i způsob případného odměňování. Na rozdíl od vykonavatele může testátor správce povolat pouze formou veřejné listiny (zrušit toto povolání lze všemi způsoby, jakými se zrušuje závěť).

Správce se ujme své funkce (za předpokladu, že ví o svém ustanovení), jakmile se dozví o zůstavitelově smrti, jinak opět až po vyrozumění soudem. Ze své funkce

---

²¹⁴ Důvodová zpráva, s. 389.

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Tamtéž, s. 418.

může kdykoliv odstoupit, stejně tak může být za obdobných podmínek jako vykonavatel odvolán soudem i bez návrhu.

Byli-li v závěti povoláni vykonavatel i správce, řídí se správce pokyny vykonavatele (vztah se bude posuzovat dle ustanovení o příkazu).²¹⁷

4.3.6 Obecná ustanovení týkající se správy pozůstalosti vykonávané správcem pozůstalosti či vykonavatelem závěti²¹⁸

Ať již vykonává správu pozůstalosti vykonavatel závěti či správce pozůstalosti, vykonává pouze její *prostou správu*,²¹⁹ jakýkoliv jiný úkon smí učinit pouze se souhlasem dědiců. Pokud se dědici nedohodnou nebo je dědic osobou pod zvláštní ochranou,²²⁰ vyžaduje se souhlas soudu.

Správce může uplatňovat všechna práva týkající se spravovaného majetku (o své činnosti musí vést spolehlivé záznamy) a svou působnost vykonává s péčí řádného hospodáře, přičemž musí, v případě, že je dědiců více, jednat vůči všem nestranně a brát ohled na jejich práva (totéž platí, i kdyby byl on sám jedním z ustanovených dědiců – nesmí tedy např. smísit svůj majetek s majetkem spravovaným atd.). V případě, že by správce překročil svou působnost, byl by z daného jednání osobně vázán.²²¹ Veškeré informace a spravovaný majetek může správce užít ve svůj prospěch pouze se souhlasem dědiců, či pokud by tak bylo uvedeno v závěti.

Správce musí vykonávat své povinnosti osobně, pověřit jinou osobu může jen při jednotlivých právních jednáních (pověří-li někoho neoprávněně, je odpovědný s touto osobou solidárně za vše, co učinila). Zisk a náklady správy majetku pak rozdělí mezi dědice dle jejich podílů. V rámci své činnosti správce neodpovídá za škodu způsobenou vyšší mocí²²² a stárnutím nebo jiným přirozeným vývojem a běžným opotřebením při řádném užívání (*amortizace*) - správce tedy odpovídá jen za škodu, jež způsobil porušením svých povinností, soud navíc může při určení náhrady škody její rozsah snížit se zřetelem k okolnostem (*moderační právo soudu*).

---

²¹⁷ §1569n

²¹⁸ Správa dědictví je řešena na 2 místech NOZ – základní prvky jsou upraveny v §1400n (jedná se o ustanovení řešící *správu cizího majetku*), speciální ustanovení (*správa pozůstalosti*) jsou pak obsažena v §1677n.

²¹⁹ §1405 – může činit vše, co je nutné k zachování majetku, opakem je *plná správa cizího majetku* (§ 1409n)

²²⁰ §1685 odst. 2 písm. a - osoba, která není plně svéprávná, nebo která je neznámá či nepřítomná, nebo PO veřejně prospěšná či zřízená ve veřejném zájmu

²²¹ blíže Důvodová zpráva, s. 349-350.

²²² Objektivně nepředvídatelná a objektivně neodvratitelná náhoda. KORECKÁ, Věra. In FIALA: *Lexikon...*, s. 495.

4.4 Shrnutí

Úprava OZ vycházela plně z ideologie zbytečně nezatěžovat dědice a nebrat ohledy na přání mrtvého člověka. Docházelo tím k naprostému ignorování vůle zůstavitele, na druhou stranu se tím předcházelo četným nedorozuměním a kolizím v rodině a hl. soudním tahanicím. Zůstaviteli nezbylo nic jiného, než zařídit vše důležité za svého života – u všeho ostatního musel spoléhat na své dědice. NOZ dává naopak do popředí jeho vůli – jedná se totiž o majetek, který „nastrádal“ sám, a měl by tedy mít možnost ovlivnit, co se s ním stane po jeho smrti. To mu NOZ umožňuje hl. pomocí vedlejších doložek v závěti.

Institut podmínky je velkým pokrokem - testátor může vyslovit své přání, jež se stane právně závazným, a dědici musí podmínku splnit, chtějí-li dědictví získat. V dnešní době už však není ve společnosti tolik zakořeněna úcta ke stáří, k rodičům a blízkým, natož mezi lidmi obecně. Lidé chtějí vše hned a bezpodmínečně. Proto bude, alespoň si to myslím, velkým problémem platnost těchto doložek – dědici budou ve velkém tato ustanovení napadat a hledat všemožné „kličky“, jak ho obejít. V zákoně nelze přesně stanovit, co ještě „mravné“ je a co není, proto bude muset vše vyřešit až praxe. Možností také bude, že než by dědici měli čekat a plnit různé „zůstavitelovy výmysly“, radši dědictví odmítnou. Přesto si myslím, že znovuzavedení tohoto institutu je správné, stejně tak znovuzavedení příkazů. Institut doložky času se mi však jeví jako velmi problematický, ba co víc nadbytečný. Přední dědic sice bude mít požívací právo k věci, tím to však končí, žádná jiná práva mu z toho neplynou. Lepší by dle mého názoru bylo, aby danou věc zdědil rovnou případný následný dědic a přednímu by se zavedlo pouze to požívací právo k dané věci či důchod. Dobrým řešením se mi též jeví návrh A. Karhanové - uvádí, že daného cíle by šlo dosáhnout i za využití jiných institutů, hl. půjčky a výpůjčky, protože právě jim postavení předního dědice odpovídá. Nemusel by se tedy zavádět zcela nový institut, ale pouze zavést užívání *půjčky a výpůjčky mortis causa*.²²³ Jednalo by se o řešení, které by plně odpovídalo zůstavitelově vůli, a navíc by byl lépe upraven vztah předního a následného dědice - následný dědic by měl větší právní jistotu, byl by vlastníkem věci rovnou, měl s tím spojená práva i povinnosti a přednímu dědici by z toho plynuly všechny výhody zůstavitelem zamýšlené. Navíc by následný dědic mohl zůstavitelovy dluhy plnit hned, tedy současně s předním dědicem, a nemusel by se vést případný spor později, kdy by se přední dědic domáhal poměrného příspěví na zůstavitelovy dluhy, které musel plnit, od následného dědice.

---

²²³ KARHANOVÁ: *Závěť...*, s. 161.

Správce pozůstalosti sice vychází z institutu správce dědictví dle OZ, jsou tam ale patrné změny. Povolání v obou úpravách vyžaduje formu veřejné listiny, v NOZ se ale nevyžaduje souhlas povolané osoby, ta o tom tím pádem nemusí ani vědět a ujímá se v tom případě své funkce, až ji o tom soud vyrozumí - dříve se funkce ujímala hned po smrti zůstavitele a naopak o tom ona informovala příslušný soud. Díky tomu může správce ze své funkce kdykoliv odstoupit (nevyžaduje se žádná zvláštní forma), dle OZ mohl správce jen odvolat svůj souhlas ve formě notářského zápisu ještě za života zůstavitele. Testátor také může nově rozhodnout, zda správce dostane odměnu, popř. jakou - dle OZ správce odměnu dostal vždy, a to buď od dědiců či od státu. Navíc zde již správce nemá výslovně stanovenou povinnost podávat soudu průběžné zprávy, i když záznamy jako takové vést musí a musí dědicům předkládat vyúčtování. Co se týče úkonů přesahujících prostou správu, je omezen pouze souhlasem dědiců, dle OZ se vyžadovalo i svolení soudu. V NOZ také není výslovně stanovena nadpoloviční většina při rozhodování, takže budou dědici moci rozhodovat i většinou prostou. Povinnosti správce, které nejsou výslovně zakotveny v zákoně, by však mohl stanovit zůstavitel v „ustavovací“ listině. Jediným novým omezením je povinnost správce uposlechnout pokynů vykonavatele závěti, byl-li také ustanoven. Dochází tedy k relativnímu uvolnění jeho postavení.

Podle důvodové zprávy je hlavním důvodem znovuzavedení vedlejších doložek zajištění mezigenerační kontinuity cílů.²²⁴ Otázkou ovšem zůstává, zda tím bude tohoto dosaženo - dědici budou nejen zatíženi, pokud dědictví raději neodmítnou či nevyužijí výhrady soupisu, všemi zůstavitelovými dluhy,²²⁵ navíc budou muset pro získání dědictví splnit i další podmínky a příkazy. Teprve čas ukáže, jak se česká společnost dokáže s těmito instituty „popasovat,“ zda jich bude užívat s mírou a rozvážně, či bude naopak docházet k jejich zneužívání.

---

²²⁴ Důvodová zpráva, s. 388.

²²⁵ Zavedení této zásady se mi jeví jako nejspornější v celé hlavě týkající se DP, osobně s ním nesouhlasím. Dědic by měl podle mě ručit za zůstavitelovy dluhy jen do výše nabytých aktiv jako doposud, obzvláště teď, když bude navíc rozšířen i okruh zákonných dědiců – myslím si, že není spravedlivé, aby dědic „platil“ za dluhy, jež „udělal“ někdo jiný. Argument týkající se postavení věřitelů mi přijde nedostačující, když jsou k dispozici mnohé jiné instituty, jak jejich postavení „zlepšit“ (př. ručitelství, záruky, pojištění atd. – tedy možnosti, kdy strany s případným placením dluhů za jiného dobrovolně souhlasily, navíc i rovnou přesně vědí kolik). Na spornost této zásady upozorňoval již J. Vážný při přípravě VN: VÁŽNÝ, Jan. Římské právní ideje v občanském zákoníku a osnově. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1933, roč. 16, s. 182.

5 Zrušení závěti

Stejně jako si může každý člověk vybrat, zda sepíše závěť či ne, může se také kdykoliv rozhodnout, že svou závěť změní, nebo ji dokonce zruší. Je jenom na něm, komu svůj majetek odkáže, proto by jakýkoliv úkon, kterým by se zůstavitel zavazoval, že o svém majetku nepořídí na případ smrti nebo že dosavadní závěť zruší či nezruší, byl od počátku nicotný.²²⁶ Projev vůle musí učinit, stejně jako při sepsání závěti, osobně.²²⁷ Hlavními způsoby zrušení závěti jsou porízení platné *závěti pozdější/pořízení nové závěti* a její *odvolání*.²²⁸

5.1 Zrušení závěti dle OZ

Současná právní úprava řeší zrušení závěti v 1 paragrafu, který umožňuje zrušit závěť 3 různými způsoby: *pořízením platné závěti pozdější, odvoláním závěti a zničením listiny*, na níž byla sepsána. Zrušení je vždy PÚ zůstavitele, který směřuje ke zbavení závěti právních účinků. Zrušení závěti, ať již se stane jakoukoliv formou, musí být vždy platné jako PÚ.²²⁹ Tato úprava je velmi kusá a veškeré sporné otázky tak musely být řešeny judikaturou.

5.1.1 Zrušení závěti porízením platné závěti pozdější

Zůstavitel má v tomto případě 2 možnosti - může zrušit pouze některé části sepsané platné závěti (př. přeškrtnutím daných vět) nebo může sepsat závěť zcela novou. Aby však došlo ke zrušení závěti předcházející, musí mít zůstavitel v době sepsání této závěti pořizovací způsobilost a závěť musí mít všechny zákonem stanovené náležitosti. Tímto způsobem může zůstavitel zrušit všechny dříve sepsané závěti, tedy i tu, jež byla sepsána ve formě notářského zápisu.

Ke zrušení závěti staré dojde pouze v případě, že závěti vedle sebe nemohou obstát. Je tedy možné, aby zůstavitel po sobě fakticky zanechal závětí více - budou navzájem odlišné, a přesto platné. To je ale možné pouze v případě, že každá závěť bude pojednávat o jiných věcech či dědicích tak, že každý zdědí něco „jiného.“

Problémem této úpravy je, že neřeší možnost „*obživnutí*“ závěti dřívější, pokud dojde ke zrušení závěti pozdější. Tuto otázku tak musela vyřešit judikatura - k „*obživnutí*“ závěti

²²⁶ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické...*, s. 112.

²²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.3.2008, sp. zn. 21 Cdo 2968/2006

²²⁸ §480 OZ, §1575n NOZ

²²⁹ FIALA, HOLUB, BIČOVSKÝ: *Občanský...*, s. 436.

dřívější nedojde.²³⁰ S tímto názorem se však někteří odborníci neztotožňují - zastávají názor, že závěť je PÚ mortis causa a jeho platnost a účinnost se zkoumá až k okamžiku smrti zůstavitele (v okamžiku nápadu dědictví).²³¹ Teprve tehdy se zjišťuje, zda byla závěť vůbec sepsána, zda byla sepsána platně, kolik jich bylo sepsáno, jejich časová posloupnost a nakonec jejich obsah, aby se zjistilo, zda vedle sebe mohou obstát. Tím, že má zůstavitel možnost kdykoli sepsat či zrušit závěť, má jistě i možnost změnit názor, a pokud je to možné, vrátit se ke svému původnímu přání (př. sepsání nové závěti, přičemž zůstavitel nezničí závět starší a později zničí pouze závěť novější – u závěti holografní vlastně ani nevíme, že existovala nějaká „jiná novější“ závěť). S tímto názorem souhlasím, musí se však brát ohled na vůli zůstavitele, v čemž může být problém, obzvláště při dokazování. Tomuto ale lze předejít tím, že zůstavitel listinu se závětí, jež chce ponechat, zachová a zbylé zničí, či v případě notářského zápisu projeví vůli, aby platila závěť dřívější.

5.1.2 Zrušení závěti odvoláním

Závěť může být také zrušena tzv. *odvoláním*. Jedná se o výslovný jednostranný PÚ/úmyslné právní jednání, v němž zůstavitel projevuje vůli zrušit určenou závěť, její část či všechny závěti, které do doby projevení této vůle sepsal. I tímto způsobem může být zrušena závěť v jakékoli formě.

Odvolání musí být učiněno za stejných předpokladů, jaké jsou potřebné k sepsání závěti.²³² Dojde-li k odvolání v případě závěti sepsané notářským zápisem rovněž notářským zápisem, vyznačí se tato skutečnost v CEZ.²³³

Stejný problém, jaký nastává v případě obživení závěti zrušením závěti pozdější, nastává i v případě odvolání „odvolání závěti.“ Podle mě by odvolaná závěť, pokud by to byla vůle zůstavitele, měla platit.

5.1.3 Zrušení závěti zničením listiny

Poslední možností zrušení závěti dle OZ je *zničení listiny*, na níž byla sepsána. Listinou se v tomto případě nerozumí pouze papír, ale jakýkoliv nosič. Je tedy jasné, že takto lze zrušit pouze závěť soukromou. Navíc musí dojít ke zničení všech listin, na kterých je závěť zaznamenána, a to jen zůstavitelem z jeho vůle. Nedojde tudíž ke zrušení závěti

---

²³⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 26.7.1999, sp. zn. 18 Co 385/1998

²³¹ blíže BEDNÁŘ, Václav. Zrušení závěti. *Pocita Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2009, s. 41- 47.

²³² Tamtéž, s. 41.

²³³ MIKEŠ, MUZIKÁŘ: *Dědické...*, s. 113.

v případě, že ji zničí úmyslně nebo z neopatrnosti někdo jiný, či dokonce z neopatrnosti zůstavitel sám.

V době zničení listiny musí mít testátor k vyvolání zamýšlených právních následků (zrušení závěti) pořizovací způsobilost. I takovéto faktické počínání má totiž povahu PÚ provedeného způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl jednající projevít.²³⁴ Pochybnosti nevyvolá např. ani jednání zůstavitele poté, co zjistí, že nedopatřením zničil listinu, ale nesepsal jinou - jedná se o vůli zrušit závěť. U zničení listiny nedopatřením nebo někým jiným by ale bylo těžké po smrti zůstavitele dokazovat, že daná závěť skutečně existovala a jaké měla znění.

5.2 Zrušení závěti dle NOZ

Zrušení závěti dle NOZ je upraveno v 7 paragrafech, čímž došlo k jeho zpřesnění, přestože z velké části vychází z úpravy staré. Stejně jako OZ umožňuje zrušení závěti *pořízením závěti nové* a jejím *odvoláním*. §1575 NOZ výslovně uvádí možnost zůstavitele kdykoliv závěť nebo její jednotlivá ustanovení zrušit.

5.2.1 Pořízení závěti nové

V původním návrhu NOZ bylo po vzoru §713 OZO a §531 VN uvedeno, že závěť pozdější ruší beze zbytku závěť dřívější, ledaže je z novější závěti zřejmé, že starší závěť má být zcela nebo zčásti zachována v platnosti - od tohoto ustanovení však bylo upuštěno a bylo ponecháno pravidlo, že platná závěť pozdější zruší dřívější pouze tehdy, pokud vedle sebe neobstojí (§1576).

Nevyřešenou otázkou ovšem zůstává poměr 2 závětí sepsaných ve stejný den, které vedle sebe neobstojí, a není z nich patrné, která závěť je dřívější.²³⁵ Tato kolize nebude častá, přesto by se tato otázka měla upravit, aby zůstavitel věděl, jak se bude postupovat, a aby byla zákonná opora pro postup soudů. Pokud k tomu nedojde, bude tento problém muset vyřešit judikatura. Osobně bych se klonila k neplatnosti pořízení – sice by došlo k porušení vůle zůstavitele, předcházelo by se tím ale četným žalobám potenciálních dědiců o platnost závětí.

---

²³⁴Tamtéž, s. 113-114.

²³⁵MUZIKÁŘ, Ladislav. Nabývání dědictví. In ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, TICHÝ, Luboš (eds). *Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva*. Praha: ASPI, 2006, s. 149-170.

5.2.2 Odvolání závěti

Odvolání závěti opět vychází z účinné úpravy, došlo pouze k výslovnému rozlišení na odvolání *výslovné* a *mlčky* - OZ řadila zničení listiny jako další způsob zrušení závěti, protože odvoláním se myslel pouze výslovný projev zůstavitele. V nové úpravě bylo zničení včleněno do odvolání. Jedná se však spíše o „kosmetickou“ úpravu, podmínky i účinky jsou stejné. Při zničení listiny se navíc výslovně vyžaduje zničení všech stejnopisů závěti. NOZ taktéž výslovně zakotvil zrušovací úmysl zůstavitele, pokud závěť sice nedopatřením zničí, ale poté, co to zjistí, nesepíše novou.

Problém „obživnutí“ závěti je zakotven v §1580 NOZ, kde je výslovně uvedeno, že je-li vůlí zůstavitele, aby zůstala původní závěť zachována, zachována zůstane.²³⁶ Tím fakticky došlo k obejití dosavadní judikatury a byla dána přednost výkladu odborníků. Souhlasím však s tvrzením, že by tato zásada vyžadovala bližší úpravu, v čem může spočívat toto „uchování“ - zda postačí již samotná existence dřívější závěti, či zda je nutné, aby její „uchování“ v nějaké formě zůstavitel deklaroval.²³⁷ Zákonná úprava ani důvodová zpráva ale bližší vymezení neuvádí. Osobně bych se pro zachování právní jistoty zůstavitele i případných dědiců přikláněla k tomu, aby u soukromé závěti stačilo, když zůstavitel pozdější závěť zničí a dřívější zachová, protože i v tomto případě, pokud by to byla jeho vůle, mohl a měl dřívější závěť zničit také. U veřejné závěti by poté bylo lepší výslovné zakotvení jeho vůle o zachování dřívější závěti po zrušení pozdější.

Zcela novou úpravu zakotvuje § 1579 NOZ. Jedná se o úpravu zvláštního případu odvolání závěti, a to *vzetím závěti z notářské úschovy*.²³⁸ Pořídí-li zůstavitel závěť ve formě veřejné listiny, může kdykoliv osobně požadovat vydání závěti, čímž dojde k jejímu odvolání. V době vyzvednutí závěti ale musí být způsobilý k jejímu sepsání. Tento případ se musí odlišovat od možnosti zůstavitele dát závěť do úřední úschovy – pokud by požádal o její vydání, k odvolání by nedošlo, protože bude závěť nadále splňovat zákonné požadavky na závěť soukromou.

Taktéž došlo k výslovnému zakotvení *neúčinné zrušovací doložky* (§1581)²³⁹ – dříve se nicotnost tohoto úkonu dovozovala pouze výkladem.

---

²³⁶ Stejná úprava byla zakotvena v §541 VN, zde byla navíc řešena nemožnost „obživnutí“ ústního pořízení závěti. Podobné řešení nabízí i §2257 BGB a §723 ABGB (ústní pořízení „neobživně“).

²³⁷ MUZIKÁŘ: *Nabývání...*, s. 149-170.

²³⁸ inspirace §2256 BGB

²³⁹ Tato doložka byla zakotvena také v §716 OZO (i ABGB) a §535 VN.

5.3 Shrnutí

NOZ výslovně zakotvil zásady a postupy, které se za účinnosti OZ pouze dovozovaly, nebo musely být „vyjudikovány“ soudem – takovými nejdůležitějšími ustanoveními jsou možnost zůstavitele kdykoliv závěť zrušit, jeho zrušovací úmysl při nepořízení závěti nové po neúmyslném zničení původní, nutnost zničení všech stejnopisů závěti pro její zrušení a zrušovací doložka. Nově byla navíc zakotvena možnost odvolání závěti jejím vzetím z notářské úschovy.

Problematickou úpravou však zůstává uchování závěti v případě „obživnutí“ - v zákoně by dle mého názoru měly být zakotveny způsoby „uchování.“

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se věnovala srovnání právní úpravy institutu závěti v OZ a NOZ. Ze srovnání vyplynulo, že NOZ s sebou přinese řadu změn, některé pouze „kosmetické“ (př. ve formách zřízení), některé velmi podstatné (zavedení nových institutů). Celkově jsou změny v úpravě DP natolik rozsáhlé, že se r. 2012 konala na MU dokonce letní škola *Dědické právo v proměnách věků*.²⁴⁰

Tato práce je zaměřena pouze na 1 institut a jeho „nejpodstatnější“ změny, proto nebyl prostor pro rozebrání mnoha jiných „novinek“ - další výzkum by měl být zaměřen hl. na vztah závěti a ostatních dědických titulů, určení dědice a jeho podílu, nepominutelné dědice, možnosti odmítnutí a vzdání se dědictví, vydědění apod.

V úvodu práce jsem si položila 4 výzkumné otázky, na něž jsem postupně našla odpovědi, proto závěry, ke kterým jsem došla, pouze ve stručnosti shrnu.

NOZ vychází z ideje upřednostnění autonomie vůle zůstavitele a snaží se mu vyjít všemožně vstříc (patrné i z §3070n, jenž stanoví postup při „přechodu“ na NOZ), ať již zjednodušením či zavedením nových možností (př. svěřenské nástupnictví). Umožňuje zůstaviteli velkou měrou ovlivnit „osud“ jeho majetku, vkládá na jeho bedra ale i velkou míru odpovědnosti za to, aby byla jím sepsaná závěť platná a projev jeho vůle určitý a srozumitelný. Myslím si, že by zůstavitel, který chce všech nabízených možností plně využít, neměl závěť sepsovat sám, ale raději by měl svěřit sepsání odborníkovi. Takto zřízená závěť bude platnou a testátor bude mít jistotu, že vše bude, jak si přeje. NOZ je totiž natolik obsáhlý zákon, že není zcela jednoduché se v úpravě orientovat a bude chvíli trvat, než se s ní nejen veřejnost laická, ale i právní „sžije.“ Teprve poté se bude moci plně zhodnotit, zda jsou skutečně všechny nově zavedené instituty potřeba, zda byly některé změny změnami správným směrem a zda se jedná o změny pozitivní.

Osobně si myslím, že úprava závěti v NOZ je velkým krokem vpřed pro každého z nás, a i když s některými nově zavedenými instituty DP či s jejich úpravou plně nesouhlasím, nedá se jí upřít, že je převážně ve prospěch zůstavitele a jeho vůle. A plní tak to, co jsem říkala již v úvodu a co říká i jedno ze známých českých rčení - „každý člověk si o sobě a své budoucnosti rozhoduje sám,“ a měl by tedy mít i možnost rozhodnout o „osudu“ svého majetku.

---

²⁴⁰ *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 221- 317.

Seznam příloh

Příloha č. 1	Srovnávací tabulka základních informací (OZ/NOZ/BGB/ABGB)
Příloha č. 2	Srovnání forem závěti (OZ/NOZ/BGB/ABGB)
Příloha č. 3	Vzor holografní závěti
Příloha č. 4	Vzor allografní závěti
Příloha č. 5	Vzor závěti ve formě veřejné listiny (notářský zápis)
Příloha č. 6	Vzor závěti nezletilce/osoby částečně zbavené svéprávnosti
Příloha č. 7	Vzor zápisu o vydání závěti notářem
Příloha č. 8	Vzor listin o odvolání závěti
Příloha č. 9	Příklad na zrušení závěti pořízením závěti nové

Vzory v přílohách č. 4 až č. 8 jsou převzaty z: HARTMANN, Antonín. *Vzory soukromoprávních smluv a prohlášení a podání v nesporných věcech*. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1935. 810 s. Jedná se o vzory z 30. let 20. st., s účinností NOZ však budou s drobnými změnami opět aktuální.

**Příloha č. 1 - Srovnávací tabulka základních informací
(OZ/NOZ/BGB/ABGB)**

	ČR dle OZ	ČR dle NOZ	BGB	ABGB
Úprava dědického práva	§460-487	§1475-1720	§1922-2385	§531-824
Testovací způsobilost	Zletilost (18)	Svéprávnost – zletilost (18), emancipace	Zletilost (18)	Zletilost (18)
Nezletilci	Od 15let notářský zápis §476d	Od 15 let veřejná listina §1526	Od 16 let veřejná u notáře (ústně, otevřená písemnost), §2229	Od 14 let Ústně před soudem, nebo notářem (§587)
Testovací nezpůsobilost	Věk Omezení/zbavení způsobilosti k právním úkonům	Věk Omezení ve svéprávnosti	Věk Chorobné narušení duševní činnosti slabomyslnost narušení vědomí § 2229	Věk Nedostatek uvážlivosti Podstatný omyl Řádový slib (§566n)
Možnost sepsání během světlého okamžiku	Ne	Ano, § 1527	Ano, §2229	Ano, §567
Relativní nezpůsobilost	§469	§1481	§2339 (Dědická nedůstojnost)	§540
Dědické tituly	Závěť Zákon (§461)	Dědická smlouva závěť zákon (§1476)	Dědická smlouva závěť zákon (§1922n)	Dědická smlouva závěť zákon (§533)

Společná závěť	Ne	Ne (§1496)	Ano (§2267), Manželé, Registrovaní partneři	Ano (§1248), Manželé, snoubenci, registrovaní partneři (§537a)
Substituce	Náhradnictví §466	Náhradnictví (§1507n) Svěřenské nástupnictví (§1512n)	Náhradnictví (§2096n) Přední a následný dědic (§2100n)	Náhradnictví (§604n) Fideikomisární substituce (§608n)
Podmínky	Ne, až na výjimky	Ano	Ano	Ano
Zrušení závěti	Pořízení nové Odvolání Zničení (§480)	Pořízení nové Odvolání – i vydáním závěti ve formě veřejné listiny z úřední úschovy, zničením (§1575n)	Pořízení nové Odvolání – i vzetím notářské závěti z úřední úschovy Zničení, změny (§2254n)	Pořízení nové Odvolání Zničení (§717n)

Příloha č. 2 - Srovnání forem závěti (OZ/NOZ/BGB/ABGB)

Formy závěti v ČR dle OZ

Řádné/mimořádné ztížené	Soukromé <ul style="list-style-type: none"> - Holografní (476a) - Allografní (§476b) Veřejné <ul style="list-style-type: none"> - Ve formě notářského zápisu (§476d)
-------------------------	--

Formy závěti v ČR dle NOZ

Řádné/mimořádné ztížené	Soukromé <ul style="list-style-type: none"> - Holografní (§1533) - Allografní (§1534) Veřejné <ul style="list-style-type: none"> - Veřejnou listinou (§1537)
Mimořádné privilegované	Při bezprostředním ohrožení života soukromou listinou (§1542) Při bezprostředním ohrožení života veřejnou listinou (§1543) Na palubě letadla/lodi (§1544) Vojenský testament (§1545)

Formy závěti v Německu dle BGB

Řádné/mimořádné ztížené	Soukromé <ul style="list-style-type: none"> - Vlastnoruční (§2247) Veřejné <ul style="list-style-type: none"> - Veřejné učiněné před notářem (§2232) – ústně či na základě otevřené/uzavřené písemnosti
Mimořádné=Pro případ nouze	Závěť před starostou (§2249) Ústní závěť před 3 svědky (§2250) Závěť na palubě lodi (§2251)

Formy závěti v Rakousku dle ABGB

Řádné/ mimořádné ztížené	Soukromé - Holografní (§578) - Allografní – písemné (§579n) / ústní (§584n) Veřejné - Písemné/ústní učiněné před notářem/soudem (§587n)
Mimořádné	Závěť na palubě lodi (§597) Při bezprostředním ohrožení života (§597) Vojenský testament (úprava není přímo v ABGB)

Příloha č. 3 – Vzor holografní závěti

Závěť

Ja, níže podepsaná Adéla Novotná, nar. dne xy, bytem xy, pořizuji při plném vědomí a po zralé úvaze tuto závěť:

1. Dědici našeho rodinného domu v obci xy, ČP xy, stojící na pozemku p.č. xy se všemi jeho součástmi a příslušenstvím, pozemek p.č. xy o výměře xy m², vše zapsané na LV č. xy vedeném u katastrálního úřadu pro xy, kat. pracoviště xy, pro kat. území xy, obec xy, a veškerého vybavení domu, ustanovuji své dva syny, Adama Novotného, nar. dne xy a Aleše Novotného, nar. dne xy, a to ROVNÝM dílem. Pokud by z jakéhokoliv důvodu jeden z nich dědit nemohl, ustanovuji druhého jeho náhradníkem. Pokud nebude moci dědit ani jeden z nich, ustanovuji náhradním dědicem svou sestru Anežku Čechovou, nar. dne xy.
2. Dědičkou chaty v obci xy, ČP xy, stojící na pozemku p.č. xy zapsané na LV č. xy vedeném u katastrálního úřadu pro xy, kat. prac. xy, pro kat. území xy, obec xy, ustanovuji svou neteř Adrianu Čechovou, nar. dne xy. Kdyby ale zemřela před svou zletilostí, ustanovuji jí za následné dědice své dva syny, Adama a Aleše, a to rovným dílem.
3. Dědičkou ostatního majetku, včetně finančních prostředků uložených na bankovním účtu č. xy u xy banky, ustanovuji svou sestru Anežku Čechovou. Přikazuji jí, aby se postarala o mého psa, teriéra Rockyho.
4. Vykonavatelkou své závěti ustanovuji svou blízkou kamarádku Alžbětu Starou, nar. dne xy.
5. Preji si být pohřbena v rodinné hrobce vedle svého manžela.
6. Tímto odvolávám všechny závěti, které jsem do dnešního dne pořídila.

V xy dne xy

Novotná Adéla, m.p.

Příloha č. 4 – Vzor allografní závěti

Závěť

[psaná jinou osobou, zůstavitel umí (může) psát (allografická)].

Poslední pořízení,

kterým podepsaný Alois Vacek, vlastník usedlosti č. pop. 1 v B...., při plném vědomí a beze všeho nátlaku ustanovuji:

1. Své děti Jana a Marii Vackovy povolávám za povšechné dědice rovným dílem.
2. Druhé své děti Josefa Vacka a Annu provd. Novou vylučuji výslovně z dědictví, ježto obdrželi již předem tolik na své dědické podíly, že přesahuje to podíly, které by z mé pozůstalosti na ně vypadly.
3. Kdyby snad dcera Marie Vacková bez manželského potomstva zemřela, ustanovuji za následného dědice podílu jí zůstaveného syna Jana Vacka.¹⁾

V B..... dne 8. dubna 1934.²⁾

Alois Vacek,
Jan Pátek,
svědek posledního pořízení.
Václav Pěkný,
svědek posledního pořízení.
Karel Deml,
svědek posledního pořízení.

Příloha č. 5 - Vzor závěti ve formě veřejné listiny (notářský zápis)

Závěť ve formě notářského spisu.

Jednací číslo:

První stránka.

Notářský spis,

sepsaný mnou JUDrem Karlem Králem, notářem v Pacově, dne třetího listopadu roku tisícího devítistého třicátého čtvrtého (v mé notářské úřadovně v Pacově č. pop. 20) v bytě pana Jana Muška v usedlosti č. pop. 8 Talmberku.

Byv pozván panem Janem Muškem došel jsem do jeho bytu v usedlosti č. pop. 8 v Talmberku.

Tam mně osobně známý pan Jan Mušek, vlastník usedlosti č. pop. 8 v Talmberku, tamtéž bydlící, projevil přede mnou v současné a nepřetržité přítomnosti přivzatých mně osobně známých svědků úkonu a spolu dožádaných svědků posledního porizení pánů Karla Holého, vlastníka usedlosti č. pop. 6 a obecního starosty v Talmberku, a Václava Maříka, vlastníka usedlosti č. pop. 10 tamtéž, při úplném vědomí, beze všeho nátlaku a vlivu, zřetelně a určitě takto svou

poslední vůli:

Předně. Svými dědici celé pozůstalosti ustanovuji rovným dílem své tři děti Jana, Karla a Marii.

Za druhé. Na svůj dědický podíl obdrželi však již předem:

a) syn Karel Mušek 6.000 Kč, slovy šest tisíc československých korun;

b) dcera Marie 10.000 Kč, slovy deset tisíc československých korun.

Proto má každý z dědiců obdržeti ještě předem vyplaceno tolik, aby byl především na roveň postaven dědici, který až dosud nejvíce obdržel anebo snad ještě dále předem obdrží. Potom se teprve rozdělí zbývající pozůstalost mezi jmenované tři dědice.

Za třetí. Mému synu Karlu musí býti jako dědický podíl a po případě doplněk k vyrovnání částek předem vyplacených přikázána jistina,

kteřá jsouc zúročena 4% ročně by dala roční úrokový výnos 3600 Kč, slovy tři tisíce šest set čsl. korun. Kdyby podle předcházejících ustanovení pro něho nevybýval celkem dědický podíl v této výši, musí mu nedostávající se částka přikázána býti jako přednostní odkaz z pozůstalosti. Tento doplatek, po případě přednostní odkaz zatíží druhé dva dědice, takže oni obdrží stejně méně jako dědický podíl. Naproti tomu ustanovuji, aby tento majetek připadl stejným dílem po smrti syna Karla druhým dvěma dědicům anebo jejich potomkům.

Ustanovuji tedy synu Karlovi výslovně za náhradní dědice tohoto jmění připadlého mu z mé pozůstalosti druhé dva dědice, po případě jejich potomky.

Za čtvrté. Toliko v případě, že by syn Karel Mušek se úplně uzdravil a mohl by učiniti a skutečně by učinil po zákonu platné poslední porizení, zůstalo by nařizené nástupnictví v platnosti toliko co do větší částky, která by od druhých dědiců musela býti podle odstavce třetího dána k doplnění jistiny, aby vynášela ročně 3600 Kč.

Za páté. Tímto odvolávám ve všem poslední porizení zřízené dne 20. května 1930, pod jednací číslem 3542 a prohlašuji je za neplatné a bezúčinné.

Za šesté. Snímek s tohoto spisu má býti vydán pořizovateli na zvláštní požádání. _____

Nato byl tento spis panu pořizovateli přede mnou a v současné přítomnosti obou shora uvedených pánů svědků úkonu a spolu posledního porřízení přečten doslova, a když pan pořizovatel prohlásil, že obsahuje správně jeho poslední vůli, ode všech vlastní rukou podepsán. _____

Poplatky:

(Notářova pečeť.)

Jan Mušek,
Karel Holý,
jako svědek poslední vůle.
Václav Mařík,
jako svědek posledního porřízení.
JUDr. Karel Král,
notář.

Kolek 8 Kč z prvního, 5 Kč z každého dalšího archu.

Příloha č. 6 -Vzor závěti nezletilce/osoby částečně zbavené svéprávnosti

Poslední pořízení osoby mladší 18 let

(anebo zbavené částečně svéprávnosti pro duševní chorobu).¹⁾

Notářský spis.²⁾

Dnes dne pátého listopadu roku tisícího devítistého třicátého čtvr-

tého přišel ke mně JUDru Václavu Černému, notáři na Mělníku, do mé notářské úřadovny na Mělníku č. pop. 12, mně osobně známý pan Jan Mládek, soukromý úředník na Mělníku č. pop. 28, a prohlásil, že chce učiniti poslední pořízení. —

Vzhledem k tomu, že pan Jan Mládek dosud nedovršil 18. roku svého věku (byl zbaven pro duševní chorobu — slabomyslnost — částečně svéprávnosti), přesvědčil jsem se náležitým šetřením, že jest způsobilý poslední vůli svobodně a s rozvahou projevit. —

Na to pan Jan Mládek přede mnou a v současné nepřetržité přítomnosti mně osobně známých dožádaných pánů svědků Karla Moučky, sládka na Mělníku, č. pop. 4, a Bedřicha Švarce, obchodníka na Mělníku č. pop. 42, jako svědků úkonu a posledního pořízení prohlásil takto svou

poslední vůli: —

Nato byl tento notářský spis panu Janu Mládkovi přede mnou a v současné nepřetržité přítomnosti pánů svědků shora uvedených přečten, a když prohlásil, že odpovídá jeho vůli, ode všech podepsán. —

Poplatky: (Notářova pečeť.)

Jan Mládek,
Karel Moučka,
jako svědek posledního pořízení.
Bedřich Švarc,
svědek posledního pořízení.
JUDr Václav Černý,
notář.

Kolek 8 Kč z prvního a 5 Kč z každého dalšího archu.

Příloha č. 7 - Vzor zápisu o vydání závěti notářem

Vydání písemného posledního pořízení notářem.

Jednací číslo: _____ Stránka první.

Notářský spis¹⁾

sepsaný mnou, Janem Vrbou, notářem v....., dne devátého listopadu roku tisícího devítistého třicátého čtvrtého v mé notářské úřadovně v domě č. pop..... v.....

Mně osobně známý pan JUDr Karel Souček, advokát v....., předloživ plnou moc pana Josefa Hály, vlastníka domu č. pop. 24 v....., ze dne 5. listopadu 1934, kterou jsem k tomuto notářskému spisu připojil, požádal, abych mu vydal poslední pořízení pana Josefa Hály převzaté pod jednacím číslem 326 not. do úschovy. _____

Pan JUDr Karel Souček potvrzuje převzetí tohoto posledního pořízení mnou jemu vydaného.²⁾ _____

O tom jsem sepsal tento notářský spis a dal přečísti panu JUDru Karlu Součkovi, který jej schválil a přede mnou podepsal. _____

Poplatky: _____ (Pečeť.) JUDr Karel Souček.
Jan Vrba,
notář.

Kolek 5 Kč.

Příloha č. 8 - Vzor listin o odvolání závěti

Odvolání soukromou listinou

Odvolání posledního pořízení.¹⁾

Při úplném vědomí a beze všeho nátlaku odvolávám tímto v celku poslední pořízení, které jsem učinil dne 20. září 1930 před notářem p. JUDrem Karlem Slámou v..... pod jednacím číslem 2543 not., zrušuji i všechna ostatní poslední pořízení, ať jsem je zřídil v jakékoliv formě do dnešního dne a prohlašuji je za neplatná a bezúčinná.

V..... dne 4. prosince 1934.

Alois Hubka, rolník č. pop. 12.

Odvolání formou veřejné listiny (notářským zápisem)

Odvolání posledního pořízení u notáře.¹⁾

Zápis

sepsaný mnou JUDrem Alešem Fryčem, notářem v....., v mé notářské úřadovně v domě č. pop....., dne třetího října roku tisícího devítistého třicátého čtvrtého.

Přišel mně osobně známý pan Jan Malík, mistr krejčovský a spoluvlastník domu bytem v..... č. pop..... a v přítomnosti pánů Karla Holoubka, vlastníka domu č. pop..... v....., a paní Karly Volné, manželky truhláře v..... č. pop....., mně rovněž osobně známých, jako svědků úkonu a dožádaných svědků posledního pořízení prohlásil:

Dne dvanáctého června roku tisícího devítistého třicátého jsem zřídil pod jednacím číslem 532 not. před Vámi jako notářem poslední pořízení. Toto své poslední pořízení, jakož i všechna jiná poslední pořízení, jež jsem kdykoliv do dneška v jakékoliv formě učinil, tímto výslovně odvolávám a za neplatná a bezúčinná prohlašuji.

Na to jsem tento zápis panu Janu Malíkovi u přítomnosti shora jmenovaných pánů svědků přečetl, a když jej správným a jeho vůli odpovídajícím uznal, podepsal on i páni svědci zápis.

Poplatky:

(Notářova pečť.)

Jan Malík,
Karel Holoubek,
svědek úkonu a posledního pořízení.
Karla Volná,
svědek úkonu a posledního pořízení.
JUDr Aleš Fryč,
notář.

Kolek 5 Kč.

Příloha č. 9 - Příklad na zrušení závěti porízením závěti nové

Závěť č. 1 porízená 1.1.2012

Zůstavitel ustanoví dědicem svého domu pana X a bytu paní Y.

Závěť č. 2 porízená 2.1.2013

- A. Zůstavitel ustanoví dědicem své chaty paní Z
- B. Zůstavitel ustanoví dědicem veškerého svého majetku paní Z
- C. Zůstavitel ustanoví dědicem svého domu paní Z

Vztah závěti č. 1 a závěti č. 2A

Závěti nejsou v rozporu (každý dědic by zdědil „něco jiného“), mohou vedle sebe obstát, proto budou obě platné. Dědicem domu by se stal pan X, bytu paní Y a chaty paní Z.

Vztah závěti č. 1 a závěti č. 2B

Závěti jsou v rozporu – paní Z má zdědit VEŠKERÝ jeho majetek, tudíž i dům a byt. Závěti vedle sebe nemohou obstát a závěť č. 2B by zrušila závěť č. 1.

Vztah závěti č. 1 a závěti č. 2C

Závěti jsou v rozporu pouze v ustanovení dědice domu – podle závěti č. 1 ho má zdědit pan X, podle závěti č. 2C paní Z, proto dojde ke zrušení pouze této části závěti č. 1, ustanovení dědice bytu zůstane v platnosti. Dům by tedy zdědila paní Z dle závěti č. 2C, byt by zdědila paní Y podle závěti č. 1.

Bibliografie

Monografie, sborníky a komentáře

- BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická poslušnost*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 301 s.
- MIKEŠ, Jiří, MUZIKÁŘ, Ladislav. *Dědické právo v teorii a praxi*. 1. vydání. Praha: Leges, 2011. 432 s.
- FIALA, Josef, HOLUB, Milan, BIČOVSKÝ, Jaroslav. *Občanský zákoník: poznámkové vydání s judikaturou a literaturou*. 12. vydání. Praha: Linde, 2006. 871 s.
- FIALA, Roman. *Přehled judikatury ve věcech dědických*. Praha: ASPI, 2006. 494 s.
- ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 3, (§§ 531 až 858)*. Praha: V. Linhart, 1936. 680 s.
- VÁŽNÝ, František. *Rozhodnutí nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských, roč. 1-26*. Praha: Právnícké vydavatelství JUDr. V. Tomsa, 1919 – 1945.
- MIKEŠ, Jiří. *Dědictví a právo: (právní poradce pro každého)*. 1. vydání. Praha: Informatorium, 1993. 166 s.
- PLANK, Karol. *Dědičské právo*. 1. vydání. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo politickej literatúry, 1954. 178 s.
- SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. Karlín: Vesmír, 1921. 104 s.
- KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské*. 2. vydání. Praha: Všehrad, 1933. 139 s.
- ELIÁŠ, Karel (ed). *Občanský zákoník: Velký akademický komentář. 1. svazek*. 1. vydání. Praha: Linde, 2008. 1391 s.
- FIALA, Josef, KINDL, Milan (eds). *Občanský zákoník. Komentář. 1. díl*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 904 s.
- KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 1995. 386 s.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan (eds). *Občanské právo hmotné*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 460 s.
- FIALA, Josef (ed). *Lexikon - Občanské právo*. 1. vydání. Ostrava: Sagit, 1997. 495 s.
- BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Academia Praha, 1994. 471 s.
- ŠVESTKA, Jiří (ed). *Občanský zákoník: komentář*. 10. vydání. Praha: C.H.Beck, 2006. 1491 s.

- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, TICHÝ, Luboš (eds). *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2006. 204 s.
- KNOLL, Vilém. KARHANOVÁ, Martina (eds), *Naděje právní vědy. Býkov 2007*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 640 s.
- WINTEROVÁ, Alena, DVOŘÁK, Jan (eds). *Pocta Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. 1. vydání. Praha: ASPI, 2009, 632 s.
- SCHELLE, Karel a kol. *Erbrecht in der Tschechischen Republik*. 1. vydání. München: GRIN, 2010. 236 s.
- FRANK, Rainer. *Erbrecht*. 5. vydání. München: C.H.Beck, 2010. 371 s.
- BAMBERGER, Heinz Georg, ROTH, Herbert. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 3, §§ 1297-2385*. 1. vydání. München: C.H.Beck, 2003. 2903 s.
- KOZIOL, Helmut, WELSER, Rudolf. *Grundriß des bürgerlichen Rechts. Bd. 2, Sachenrecht, Familienrecht, Erbrecht*. 10. vydání. Wien: Manzsche Verlags-und Universitätsbuchhandlung, 1996. 455 s.
- GSCHNITZER, Franz, FAISTENBERGER, Christoph. *Österreichisches Erbrecht*. 2. vydání. Wien; New York: Springer-Verlag, 1983. 144 s.
- RUMMEL, Peter. *Kommentar zum ABGB in zwei Bänden. 1. Band, §§ 1 bis 1174 ABGB*. 3. vydání. Wien: Manzsche Verlags-und Universitätsbuchhandlung, 2000. 3005 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 896 s.
- HARTMANN, Antonín. *Vzory soukromoprávních smluv a prohlášení a podání v nesporných věcech*. 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1935. 810 s.
- KUŤÁKOVÁ, Eva, MAREK, Václav, Zachová, Jana. *Moudrost věků: Lexikon latinských výroků a přísloví a rčení*. 3. vydání. Praha: Svoboda, 1998. 666 s.
- KNAPP, Viktor. *Vědecká propedeutika pro právníky*. 1. vydání. Praha: EURLEX BOHEMIA s.r.o., 2003. 233 s.

Odborné články

- ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 97-105.
- KARHANOVÁ, Martina. Závěť v návrhu nového kodexu občanského práva. Několik poznámek k dědické smlouvě. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 5, s. 157-163.
- HAVRÁNKOVÁ, Alena. Závěť – jednostranný právní úkon. *Právní rádce*, 2002, roč. 10, č. 7, s. 14-16.

- JINDŘICH, Miloslav. Závěť a další listiny pro případ smrti. *Právní rádce*, 1996, roč. 4, č. 5, s. 14-15.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Nakládání s vlastním majetkem formou závěti. *Právo a rodina*, 2005, roč. 7, č. 6, s. 1-5.
- ŠEŠINA, Martin. Diskuse o návrhu nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2005, roč. 11, č. 4, s. 124-137.
- TELEC, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 19, s. 677-684.
- ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad notam*, 2005, roč. 18, č. 3, s. 3-8.
- MIKEŠ, Jiří. O fideikomisární substituci (Výklad problematiky). *Ad notam*, 2005, roč. 18, č. 3, s. 92-93.
- VÁŽNÝ, Jan. K §609 obč. zákona. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1940, roč. 23, s. 11-17.
- VÁŽNÝ, Jan. Quasipupilární substituce. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1940, roč. 23, s. 183-190.
- NOVÁK, Karel. Neúplný občanský zákoník. *Všehrd*, 1937, roč. 18, č. 8, s. 340-343.
- FRINTA, Ondřej. Závěť (nejen) v návrhu nového OZ. *Právník*. 2008, roč. 147, č. 11, s. 1203 - 1216.
- FRINTA, Ondřej, TÉGL, Petr. O návrhu nového občanského zákoníku a jeho kritice (a taky o kontinuitě a diskontinuitě). *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 14, s. 495-501.
- VÁŽNÝ, Jan. Římské právní ideje v občanském zákoníku a osnově. *Časopis pro právní a státní vědu*, 1933, roč. 16, s. 182.
- BRABEC, Stanislav. Podmínky v právních úkonech. *Právní rádce*, 2007, roč. 15, č. 3, s. 12-16.
- KARHANOVÁ, Martina. Podpis, jeho forma a umístění, aneb podpis jako podstatná náležitost právního úkonu (zejména závěti) ve světle judikatury. *Právní rozhledy*, 2011, roč. 19, č. 20, s. 719-723.
- BEZOUŠKA, Petr. Nezletilý a závěť notářským zápisem. *Právní rádce*, 2005, roč. 13, č. 4, s. 19-21.
- SVOBODA, Jiří. Zelená kniha Dědictví a Závětí. *Ad Notam*, 2005, roč. 11, č. 3, s. 98 - 197. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 3, s. 221- 317.

Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb.z.s., všeobecný občanský zákoník, ve znění k 1. 1. 1904

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění k 1. 1. 1951

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství, ve znění k 1.1.1955

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 49/1998 Sb., o civilním letectví, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 52/1954 Sb., kterým se rozšiřuje působnost státního notářství, ve znění k 1.1.1955

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v platném znění

Bürgerliches Gesetzbuch

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch

Důvodová zpráva

Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku [online]. Obcanskyzakonik.justice.cz, květen 2011[cit. 1.3.2013]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-torage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeho_zakoniku_2011_DZ.pdf>.

Návrhy zákona

Vládní návrh: zákon, kterým se vydává občanský zákoník. Praha: Národní shromáždění republiky Československé, 1937, 455 s.

Návrh zákona o zvláštních řízeních soudních, Parlamentní tisk 931/0

Mezinárodní úmluvy

Washingtonská úmluva o jednotném právu formy mezinárodní závěti z 26.10.1973

Haagská úmluva o právu použitelném na dědictví z 5.10.1961

Haagská úmluva o právu použitelném na trusty a jejich uznávání z 1.7.1985

Haagská úmluva o mezinárodní správě pozůstalosti z 2.10.1973

Komunitární prameny

Zelená kniha Dědictví a Závětí. Text dostupný na: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005DC0065:CS:NOT>>.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru 2005/65 ze dne 26. 10. 2005 k Zelené knize o Dědictví a Závětích, úř. věst. C 28, s. 1-5.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení

Internetové stránky

PROUD - Platforma pro rovnoprávnost, uznání a diverzitu. *Nový občanský zákoník je diskriminující a nesystematický* [online]. proudem.cz, 2011 [cit. 3.2.2013]. Dostupné na <<http://www.proudem.cz/en/news/oz.html>>.

Občané a sdružení připomínkovali změny v občanském zákoníku [online]. denikreferendum.cz, 26.1.2011 [cit. 3.2.2013]. Dostupné na <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/8640-obcane-a-sdruzeni-pripominkovali-zmeny-v-obcanskem-zakoniku>>.

Judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6.2.1923, R I 103/23

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17.5.1922, Rv I 434/22

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 29.9.1932, RI 738/32

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31.12.1923, Rv II 462/23

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6.11.1923, R I 933/23

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3.11.1926, Rv II 161/26

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3.11.1926, Rv II 161/26

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17.3.1928, Rv I 1150/27

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 8.3.1927, Rv II 636/26
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5.1.1927, Rv I 992/26
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 18.11.1932, Rv I 1461/31
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3.2.1933, R I 1142/32
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19.6.1935, Rv I 119/34
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3.12.1936, R I 1321/36
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 5.4.1921, Rv I 6/21.
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 1.6.1929, Rv II 572/28
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 19.11.1924, R I 914/24
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 6.12.1921, R II 275/21
Sborník směrnic, usnesení, rozborů a zhodnocení soudní praxe pléna a prezidia Nejvyššího soudu 1965-1967, Praha: Nejvyšší soud ČSSR, 1974, s. 552.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.04.2005, sp. zn. 30 Cdo 1190/2004
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.3.2008, sp. zn. 21 Cdo 2968/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.4.2008, sp. zn. 21 Cdo 1744/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.5.2004, sp. zn. 30 Cdo 164/2004
Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 15.2.1985, sp. zn. 4 Cz 116/1984
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.4.1976, sp. zn. 4 Cz 34/1976
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.1.1983, sp. zn. 4 Cz 82/1982
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.2.1990, sp. zn. 4 Cz 8/1990
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.4.1997, sp. zn. 2 Cdon 988/1996
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.11.1998, sp. zn. 21 Cdo 586/1998
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.5.1997, sp. zn. 2 Cdon 1883/1996
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.3.2009, sp. zn. 21 Cdo 51/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3.4.2008, sp. zn. 21 Cdo 1744/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7.3.2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.5.2004, sp. zn. 30 Cdo 164/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2006, sp. zn. 21 Cdo 2203/2006
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.10.2005, sp. zn. 30 Cdo 1454/2005
Rozhodnutí Krajského soudu v Praze ze dne 2.11.2005, sp. zn. 21 Co 372/2005
Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 2.4.2007, sp. zn. 17 Co 362/2006
Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 6.8.1999, sp. zn. 18 Co 397/1998
Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 26.7.1999, sp. zn. 18 Co 385/1998

Rozhodnutí Městského soudu Praha ze dne 28.2.2001, sp. zn. 24 Co 51/2001

Rozhodnutí BGH IV ZR 152/54

Rozhodnutí BayObLG BReg 1 Z 9/88

Rozhodnutí BGH IVa ZR 26/80

Rozhodnutí BGH IV ZR 66/51

Rozhodnutí BGH IV ZR 217/57

Rozhodnutí BVerfG NJW 1989

Rozhodnutí BayObLG Rpfleger 1999

Gl.U.n.f. 3362

Gl.U. 4793

RS. 6875

Gl.U. 274

Gl.U.n.f. 1211

Gl.U.n.f. 6661

Gl.U. 15.341

Gl.U. 12.113

Gl.U. 154

Gl.U. 487

Gl.U. 11.552

Gl.U. 11.349

Gl.U. 5029

Abstrakt

Tématem diplomové práce je „Závěť v právních úpravách v ČR.“ Jejím cílem je srovnání právní úpravy institutu závěti dle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění a právní úpravy dle zákona č 89/2012 Sb., občanský zákoník, jenž vejde v účinnost 1.1.2014.

Práce je členěna do 5 kapitol. Kapitoly pojednávají o: institutu závěti obecně, formách závěti a jejich náležitostech, náhradnictví a svěřenském nástupnictví, úlevách při pořízení závěti, vedlejších doložkách a zrušení závěti. Jednotlivé kapitoly pak mají 3 části:

1. obecný úvod (popis historického vývoje příslušné problematiky - úprava v době starověkého Říma, ve které můžeme sledovat počátky právní úpravy, všeobecný občanský zákoník, vládní návrh z r. 1937 a občanský zákoník z r. 1950),
2. srovnání právní úpravy OZ a NOZ a
3. shrnutí (rozdíly v právních úpravách, výhody a nevýhody).

Tvůrci NOZ se při tvorbě inspirovali také mnohými zahraničními úpravami (Německo, Rakousko, Polsko, Francie, Itálie atd.), proto jsou popsány podobnosti úpravy obsažené v NOZ s úpravami Rakouska a Německa.

Abstract

The topic of this thesis is “*The will in the legal regulations of the Czech Republic.*” The aim of the thesis is to compare the legal regulation of the Institute of will under Act No.40/1964 Coll., the Civil Code, as amended, with the legal regulation of the Institute of will under Act No.89/2012 Coll., the Civil Code, which is coming into effect from 1st January 2014.

The thesis is divided into five chapters. The chapters deal with: the institute of will in general, the forms of will and their requisites, the substitution and the trust succession, the reliefs for wills, the secondary clauses in the testament and the revocation of a testament. Every chapter is arranged into three parts:

1. A general introduction (a description of the historical development of the theme – the regulations of Ancient Rome where it is possible to follow the origin of legal regulations, General Civil Law Code, the government proposal of 1937 and the Civil Code of 1950).
2. A comparison of the regulations of the Civil Code with the New Civil Code
3. A summary (differences in regulations, advantages and disadvantages)

The authors of the New Civil Code were inspired by various foreign regulations (Germany, Austria, Poland, France, Italy and so on). Therefore, the similarities of the New Civil Code to the German and Austrian regulations are described too.

Seznam klíčových slov (List of keywords)

Závěť	Testament, will
Formy závěti a jejich náležitosti	Forms of will and their requisites
Vlastnoruční (holografní) závěť	Handwritten (holographic) testament
Allografní závěť	Allograph testament
Notářský zápis	Notarial deed
Úlevy při pořízení závěti	Reliefs for wills
Vedlejší doložky v závěti	Secondary clauses in testament
Náhradnictví	Substitution
Svěřenské nástupnictví	Trust succession
Zrušení závěti	Revocation of a testament